

Provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju

Josipović, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:362167>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

PAULA JOSIPOVIĆ
DIPLOMSKI RAD

**PROVOĐENJE PROCESA TJELESNOG
VJEŽBANJA S DJECOM S
TEŠKOĆAMA U RAZVOJU**

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Zagreb

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Paula Josipović**

TEMA DIPLOMSKOG RADA: **Provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju**

MENTOR: **doc.dr.sc. Mateja Kunješić Sušilović**

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ

Sažetak	4
Summary	5
1. UVOD	6
2. PROCES TJELESNOG VJEŽBANJA	6
3. PRILAGODBA TJELESNIH AKTIVNOSTI DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	9
3.1. Djeca s intelektualnim teškoćama	11
3.2. Djeca s tjelesnim invaliditetom	11
3.3. Djeca s oštećenjem sluha	12
3.4. Djeca s oštećenjem vida	12
3.5. Djeca s disleksijom	13
3.6. Djeca s ADHD-om	13
4. DJECA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U ODGOJNO – OBRAZOVNIM USTANOVAMA	13
4.1. Uloga odgojitelja i kineziologa	17
5. PRIMJERI TJELESNIH AKTIVNOSTI ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	20
5.1. Aktivnosti kretanja i tjelovježbe	20
5.2. Aktivnosti rukovanja predmetima	21
5.3. Aktivnosti za razvoj ravnoteže i koordinacije	22
5.4. Kombinirane aktivnosti	22
6. METODOLOŠKI OKVIR	24
6.1. Cilj, predmet, problem i vrijeme istraživanja	24
6.2. Uzorak i instrument istraživanja	24
6.3. Hipoteze istraživanja	25
7. REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA	26
7.1. Odgojitelji	26
7.2. Roditelji	Error! Bookmark not defined. 9
8. RASPRAVA	47
9. ZAKLJUČAK	51
LITERATURA	53
PRILOG	57
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	64

Sažetak

Inkluzija djece s teškoćama u razvoju u redovne odgojno – obrazovni program nešto je čemu treba težiti svaki odgojno – obrazovni djelatnik. Iako sam proces može biti vrlo zahtjevan, nosi velike dobrobiti. Ne samo za djecu s teškoćama u razvoju nego i za ostalu djecu odgojno – obrazovne ustanove, odgojitelje, stručne suradnike te ostale djelatnike ustanove. Ono što je od izrazite važnosti jest to da djeca s teškoćama u razvoju budu uključena i u procese tjelesnog vježbanja bez obzira na njihovu teškoću. Odgojitelji, rehabilitatori i kineziolozi osobe su koje im to mogu omogućiti. Prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, važno je imati na umu da je svako dijete jedinka za sebe sa svojim potrebama, mogućnostima i željama. Vođeni upravo načelom individualnosti, odgojitelji su u mogućnosti kreirati prilagođen program tjelesnog vježbanja za djecu s teškoćama u razvoju. No je li to uvijek moguće? U ovome je radu prikazano mišljenje određenog uzorka odgojitelja o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Navedene su prepreke za koje odgojitelji smatraju da im otežavaju provođenje samoga procesa te samoprocjena odgojiteljske spremnosti na samo provođenje procesa. Također, anketnim upitnikom obuhvaćen je i određeni uzorak roditelja djece s teškoćama u razvoju koji su izrazili svoje mišljenje o dobrobitima i pozitivnom utjecaju procesa tjelesnog vježbanja na djecu s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: djeca s teškoćama; odgojitelji; roditelji djece s teškoćama; tjelesno vježbanje

Summary

The inclusion of children with disabilities in regular educational programmes is something that every educational worker should strive for. Although the process itself can be very demanding, it brings great benefits. Not only for children with disabilities, but also for other children, educators, professional associates and other employees of the institution. What is extremely important is that children with disabilities be included in the process of physical exercise, regardless of their difficulty. Educators, rehabilitators and kinesiologists are the people who can make it possible for them. When conducting the process of physical exercise with children with disabilities, it is important to keep in mind that each child is individual for himself, with his needs, abilities and desires. Guided by the principle of individuality, educators are able to create a customized physical exercise program for children with disabilities. But is it always possible? This paper presents the opinion of a certain sample of educators on the implementation of the process of physical exercise with children with disabilities. The obstacles that educators consider to be difficult for them to carry out the process itself are listed, as well as the self-assessment of the educator's readiness to carry out the process itself. Also, the survey questionnaire included a certain sample of parents of children with disabilities who expressed their opinion on the benefits and positive impact of the exercise process on children with disabilities.

Keywords: Children with disabilities; Educators; Parents of children with disabilities; Physical exercise

1. UVOD

Sva se djeca međusobno razlikuju po tjelesnom izgledu, intelektualnim sposobnostima, prethodnim iskustvima, znanju, ponašanju, vještinama... Svako dijete ima pravo na obrazovanje, a obrazovni sustavi trebaju biti obogaćeni programima koji u obzir uzimaju raznolikost karakteristika i potreba djeteta (Krampač – Grljušić, Marinić, 2007).

Krampač – Grljušić i Marinić (2007) navode kako bi osobe koje sudjeluju u odgojno – obrazovnom procesu s djecom s teškoćama u razvoju trebala kretati od spoznaja da sva djeca mogu učiti, ali da nekoj djeci treba odgovarajući oblik podrške u učenju koja minimalizira moguće prepreke. U Konvenciji o pravima djeteta iz 1989. godine, stoji: "dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo djelatno sudjelovanje u zajednici." (Konvencija o pravima djeteta, 1989: 9)

2. PROCES TJELESNOG VJEŽBANJA

Svako dijete, pa tako i djeca s teškoćama u razvoju, imaju potrebu za tjelesnim vježbanjem. Odgojitelj je osoba koja u odgojno – obrazovnoj ustanovi potiče djecu na tjelesno vježbanje, te zbog njegovog djelovanja, djeca razvijaju interes i motivaciju za tjelesnim vježbanjem. Ono što je vrlo bitno prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja jest individualizirani pristup, omogućavanje, prilagođavanje i personalizacija različitih vježbi djeci s teškoćama u razvoju. Iako svaki čovjek ima urođenu potrebu za kretanjem, ona nije kod svakog djeteta jednako izražena, te će zato djeca s teškoćama u razvoju trebati dodatan poticaj za provođenje tjelesnih aktivnosti. Uspjeh u svakoj ljudskoj djelatnosti, a posebice u onima koje se odnose na rad s ljudima, ovisi o tome koliko su zadovoljene njihove autentične potrebe, interesi i želje (Findak, 1999). Prskalo, Babin i Bilić – Prčić (2014) navode kako sadržaji i aktivnosti za osobe s poremećajima u razvoju i ponašanju moraju pratiti pojedinca koji je epicentar te aktivnosti sa svojim neponovljivim osobinama. "Zdravstvene dobrobiti tjelesnog vježbanja ovise o vrsti, intenzitetu i volumenu izabrane kineziološke aktivnosti." (Ciliga, Trošt Bobić, 2006: 26)

Findak, Metikoš i Mraković (1992) navode kako je vrlo važno voditi računa da sve aktivnosti budu primjerene dobi i spolu, što znači da određene sadržaje može izvoditi svako dijete. Također, izabrani sadržaji trebaju biti ravnopravno zastupljeni s obzirom na grupe bazičnih motoričkih znanja, a to označava približno podjednaku proporciju sadržaja kojima se unapređuju sposobnosti svladavanja prostora, prepreka i otpora te da svi sadržaji budu organizirani i provedeni kao sustavi raznovrsnih i zanimljivih igara u kojima je aktivnost svakoga djeteta optimalna.

Prilikom rada s djecom s teškoćama u razvoju, potrebno je da ga gledamo kao jedinstvenog pojedinca. "U kineziološkoj edukaciji koja podrazumijeva transformaciju antropološkog statusa uz istodobno podizanje razine motoričke i teorijske informiranosti te razine motoričkih postignuća, individualizacija postaje jedini mogući put i onda kad se radi s ovom po mnogo čemu specifičnom populacijom." (Prskalo, Babin i Bilić - Prčić, 2014: 38).

Durstein i sur. (2000) naglašavaju kako je redovita kineziološka aktivnost neophodna za razvoj i održavanje normalne mišićne jakosti, fleksibilnosti, posturalne kontrole i drugih motoričkih sposobnosti koje mogu usporiti pogoršanje funkcionalnosti pokreta u toj populaciji te povećati njihovu samostalnost.

Prema Kostelnik, Onaga, Rhode i Whiren (2002), osoba koja provodi proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, može si postaviti sljedeća pitanja:

- Kako dijete reagira na osjete?
- Kako dijete obrađuje informacije?
- Kako dijete pristupa problemima, planira i poduzima korake?
- Kako dijete funkcionira na emocionalnom, socijalnom i intelektualnom planu?
- Kako dijete komunicira s drugima?
- Kakvi su djetetovi interakcijski obrasci u odnosu na vršnjake i odrasle?

Jensen (2004) navodi nekoliko savjeta koji mogu biti od velike pomoći osobama koje provode proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju:

- Svako dijete može napredovati, a važno je preuzeti obavezu da svakome djetetu bude osigurana šansa da pokuša.
- Potrebno je izbjegavati perfekcionizam jer on uskraćuje mogućnost pohvale i nagrade koju je potrebno osigurati djetetu.
- Uvijek je poželjno potražiti dobre strane djeteta.
- Stav i znanje jednako su važni – vjera u najveće mogućnosti svakoga učenika i odgojiteljeva sposobnost da identificira simptome te aktivira prikladne reakcije i resurse, što predstavlja najvažnije varijable uspjeha djece.
- Biti ponosni na svakodnevne uspjehe djeteta, bili oni veliki ili mali. Djeca puno više uče iz onoga *tko* je odgojitelj nego *što* je odgojitelj.

Prema Prskalo i Babin (2010), perspektiva individualizacije rada u kineziološkoj edukaciji, uključujući i rad s osobama s poremećajima u razvoju i ponašanju, temelji se na:

- Znanstveno utemeljenoj dijagnostici
- Poštivanju individualiteta kroz primjenu složenijih metodičkih organizacijskih oblika rada i svrstavanjem subjekata u homogenizirane skupine, kontinuiranu edukaciju i primjeren stručni nadzor
- Osiguranje materijalnih potreba obrazovnih institucija uz stalnu znanstvenu prizmu svih upravljanih procesa

Murphy i Carbone (2008) navode kako istraživanja naglašavaju da su dobrobiti kineziološke aktivnosti univerzalne za svaku osobu, uključujući osobe s teškoćama u razvoju i ponašanju te osobe s invaliditetom. Na taj način sudjelovanje djece s invaliditetom u sportskim i rekreativnim aktivnostima smanjuje zdravstvene tegobe, potiče njihovu društvenu uključenost, optimizira tjelesno funkcioniranje te poboljšava cjelokupnu kvalitetu života.

Livazović, Alispahić i Terović (2015) navode koji su glavni zadaci tjelesnog i zdravstvenog odgoja:

- Poticanje suradnje i pomaganja jer zajedničkom igrom i vježbanjem djeca uče pomagati si međusobno. Ova je komponenta izrazito važna ako se radi o grupi djece s teškoćama u razvoju.
- Slobodno iznošenje vlastitog mišljenja

- Poštivanje različitosti
- Razgovor o tome kako je poželjno ponašati se u određenoj situaciji i zašto je uljudno ponašanje pravi izbor
- Upoznavanje prostora, ustanove i zaposlenika kako bi se kod djece razvio veći osjećaj slobode u kojem će iskazivati svoje želje, volju i trud.

"Glavni ciljevi povećanja razine tjelesne aktivnosti djece i mladih s teškoćama u razvoju i ponašanju jesu smanjenje opadanja aerobnih sposobnosti uslijed njihove nepokretljivosti, optimizacija njihovih fizičkih mogućnosti te poboljšanje cjelokupnog blagostanja." (Ciliga i Trošt Bobić, 2006: 28)

3. PRILAGODBA TJELESNIH AKTIVNOSTI DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Kako bi se korištenjem pokreta u rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju mogli realizirati različiti ciljevi, potrebno je odabrati motorički najprikladnije aktivnosti za djecu. Kiš – Glavaš (2016) navodi kako se one odabiru prema:

- Psihofizičkom razvoju djece
- Značajkama i specifičnim potrebama skupine i pojedinca
- Ranijim iskustvima djece s pokretom
- Stanju dječjeg zdravlja

Ivanković (1988) navodi što je potrebno u rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju:

- Izbjegavati statične aktivnosti (jer one iziskuju dugotrajne kontrakcije mišića)
- Izbjegavati aktivnosti snage koje idu za kvantitativnim postignućima
- Ne vježbati samo pojedinim dijelovima tijela (ukoliko dijete ima veću teškoću, to mu je tijelo nedjeljivije te ne može vježbati samo prstima, šakom i sl.)
- Izbjegavati aktivnosti koje iziskuju velik napor ili dulju koncentraciju
- Izbjegavati preteške aktivnosti od kojih se djeca brzo umaraju
- Provoditi dinamične aktivnosti
- Provoditi aktivnosti koje obuhvaćaju više mišićnih skupina

- Provoditi aktivnosti koje su djeci razumljive
- Provoditi aktivnosti u određenom ritmu, kako bi ih djeca naučila pravilno izvoditi

Ono što je izrazito važno prilikom provođenja tjelesnih aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju jest to da imamo na umu da se svako dijete s teškoćom u razvoju razlikuje u odnosu na prirodu oštećenja. Kiš – Glavaš (2016) tako ističe da je individualizacija u pristupu ovdje jedino rješenje, a ona podrazumijeva dobro poznavanje aktualnih mogućnosti djeteta, poznavanje eventualnih kontraindikacija u izvođenju nekih pokreta ili aktivnosti, primjeren odabir motoričkih zadataka te pravilan odabir korištenih sredstava i prilagođavanje verbalnih uputa.

Trajkovski Višić, Podnar i Mraković (2010) govoreći o individualizaciji programa, navode kako će individualno prilagođeni programi djetetu omogućiti kontinuirani napredak, kao i pozitivnu socijalizaciju i integraciju, ali i smanjenje i potpunu eliminaciju segregacije i izolacije. Tako će se djeci osigurati mogućnost otkrivanja svojih potencijala.

Tančak Majcenović (2012) savjetuje:

- Potrebno je na početku utvrditi ima li dijete teškoće u kretanju ili realizaciji motoričkih aktivnosti zato što nema motoričkih iskustava ili je to zbog njegove teškoće u razvoju.
- Potrebno je da osoba koja provodi proces tjelesnog vježbanja s djetetom s teškoćom u razvoju pojednostavi aktivnosti u kojima do izražaja dolazi kretanje ili pak kotrljanje te da skрати duljinu izvođenja motoričke aktivnosti, ukoliko dijete ima smanjenu sposobnost orijentacije u prostoru, smanjenu sposobnost anticipacije pokreta ili teškoće u koncentraciji.
- Za djecu koja pokazuju emocionalne teškoće prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja, potrebno je odabrati aktivnosti vođene vizualizacije jer oni slabije osjećaju sebe i svoje tijelo te im je potrebna pomoć u otkrivanju svoga dječjeg svijeta.
- Kod djece koja su hipotonična, odnosno jako opuštena, potrebno je raditi na osvještavanju tijela. To je moguće postići usmjeravanjem pažnje na dah.

"Kod neke djece s teškoćama u razvoju, zbog katkad nedostatnih socijalnih iskustava, posebno treba obratiti pažnju na aktivnosti u kojima se potiče razvoj socijalnih vještina. Treba ih navesti da nauče dijeliti, čekati na red, pridržavati se uputa." (Kiš – Glavaš, 2016: 290)

3.1. Djeca s intelektualnim teškoćama

Ovisno o stupnju intelektualne teškoće, djeca s intelektualnim teškoćama će u svome razvoju slijediti iste zakonitosti kao i druga djeca. Ovisno o težini oštećenja, taj će razvoj biti sporiji i pokazivati veća ili manja odstupanja u svladavanju određenih vještina, navika i sposobnosti. Kiš – Glavaš (2016) navodi da je djeci s intelektualnim teškoćama, zbog njihova ispodprosječnog općeg intelektualnog funkcioniranja, potrebna mnogobrojna ponavljanja i sporiji tempo rada. Također, zbog općeg razvoja djece s intelektualnim teškoćama, potrebno je raditi na razvoju pažnje i koncentracije, a poticanje socijalnih kontakata će im biti od velike razvojne koristi. Izazov im mogu predstavljati pokretne igre koje zahtijevaju viši stupanj razvoja motoričkih i općih sposobnosti od onih koje većina djece s intelektualnim teškoćama postiže. Tako je te igre potrebno prilagoditi njihovom razvojnom stupnju te kronološkoj dobi – izostaviti elemente kao što su: složena pravila, preteški zadaci, prilagoditi broj sudionika, način izvođenja igre i sl. Djeci s intelektualnim teškoćama potrebno je pokazati kako se što igra, čak i fizički voditi aktivnost s određenim sredstvom jer ono ponekad neće znati kako ga koristiti, te ga neće niti dohvatiti, igrati se njime ili ga istraživati.

3.2. Djeca s tjelesnim invaliditetom

Miholić (2012) piše kako je kod djece s tjelesnim invaliditetom često otežan razvoj i funkcioniranje senzornih i perceptivnih sustava, kao i respiratornog sustava, a sve zbog tjelesnih i motoričkih disfunkcionalnosti. Prisutne su i teškoće u govorenoj komunikacije, intelektualne teškoće te nisko samopoštovanje, anksioznost, depresija... Kiš – Glavaš (2016) ističe da je djeci s tjelesnim oštećenjima potrebno osigurati prostornu pristupačnost koja se postiže prilagodbom prostora, ali i prilagodbu sredstava i opreme za tjelesno vježbanje. Prilagoditi prostor dvorane za vježbanje, osigurati dovoljnu širinu prostora za kretanje, postaviti elemente za svladavanje visinskih razlika (rampe, dizala ili platforme). Što se tiče samog provođenja procesa tjelesnog vježbanja, potrebno je aktivnosti pojednostaviti tako da

je dijete može uspješno realizirati, neovisno o tome nalazi li se ono u invalidskim kolicima ili rabi neko drugo pomoćno sredstvo. Dobro je prilagoditi i realizirati pokrete u odnosu na glas, mimiku te ekspresiju lica, a same je pokrete potrebno izvoditi puno sporije, pružiti djeci pomoć u izvođenju određenih motoričkih aktivnosti i produljiti vrijeme za njihovu realizaciju. No još je jedna stvar koju je potrebno imati na umu: omogućiti djetetu s teškoćom samostalnost prilikom provođenja aktivnosti.

3.3. Djeca s oštećenjem sluha

Pribanić (2012) navodi kako mnoga gluha i teško nagluha djeca imaju nisku razinu jezične kompetencije što ih ometa u svladavanju znanja koja se mogu steći primjenom pokreta. Djeci s oštećenjem sluha potrebno je pravilno davati upute vezane uz određenu motoričku aktivnost, popratiti uputu demonstracijom pokreta, ali i dodatno provjeriti jesu li djeca u potpunosti i na pravi način razumjela upute. Potrebno je koristiti jednostavan znakovni jezik, a vrlo su dobro rješenje i kartice sa slikovnim prikazima. Kiš – Glavaš (2016) govori kako djeci s oštećenjem sluha nije potrebna prilagodba sredstava i opreme, no ako dijete koristi vestibularni aparat, potrebno je izbjegavati primjenu grubljih motoričkih igara u paru ili grupi.

3.4. Djeca s oštećenjem vida

Prema Kiš – Glavaš (2016), djeca koja nemaju dobar funkcionalni vid, zahtijevaju mnogo prilagodbi, a često i asistenciju. Njihov je motorički razvoj usporen te su brojna ograničenja o kojima treba voditi računa prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja. Prema Konkoli (1999), to su:

- Manja stimulativna vrijednost okoline
- Nepostojanost imitacije pokretom
- Nepostojanost vizualno – motoričke koordinacije
- Prisutnost straha od kretanja
- Nerazvijenost slike tijela
- Prisutnost teškoća u percipiranju prostora
- Prisutnost lošijeg držanja tijela
- Prisutnost neravnoteže
- Prisutnost teškoće u orijentaciji u prostoru

Zbog svega navedenoga, djeci s oštećenjem vida potrebno je omogućiti da upoznaju prostor u kojem se tjelesne aktivnosti realiziraju te ih poticati da taktilno istražuju okolinu. Odgojitelji bi tijekom tjelesnih aktivnosti trebali djeci upućivati verbalne poticaje s jednostavnim uputama kako bi djeca s oštećenjem vida lakše razumjela upute za izvođenje određenih aktivnosti.

3.5. Djeca s disleksijom

Prema Kiš – Glavaš (2016), kod djece s disleksijom mogu se javiti problemi prilikom provođenja motoričkih aktivnosti, a zbog nesigurnosti u određivanju lijevo – desno, te zbog nesnalaženja u prostoru. Djeci s disleksijom potrebno je raznim orijentirima i oznakama pomoći prevladati takve teškoće. Zbog sklonosti doživljavanju neuspjeha i stresa, gubljenju samopouzdanja i lošem samopoštovanju, od izrazite je važnosti pozitivan utjecaj odgojitelja na dječje samopouzdanje i samopoštovanje provođenjem procesa tjelesnog vježbanja.

3.6. Djeca s ADHD-om

Prema Sekušak – Galešev (2012), deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj, ADHD, jedan je od najčešćih neurorazvojnih poremećaja dječje i adolescentne dobi koji se očituje kao razvojno neodgovarajući stupanj nepažnje, pretjerane aktivnosti i impulzivnosti koji otežava samousmjerenje, planiranje i organizaciju ponašanja. Djecu s ADHD-om je uvijek potrebno 'imati na oku' kako ne bi došlo do ozljeda, ne postavljati kompleksne zadatke pred njih, nego im zadavati kraće i jednostavnije zadatke uz demonstraciju. Također, važno je provođenjem procesa tjelesnog vježbanja raditi na razvoju samopoštovanja djece s ADHD-om.

4. DJECA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U ODGOJNO – OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Radetić – Paić (2013) ističe kako je otvorenost odgojno – obrazovnog sustava svima, neovisno o sposobnostima pojedinca, temelj prihvaćanja općih vrijednosti suvremenog društva. U tom kontekstu, integracija djece s teškoćama u razvoju odgojiteljima, učiteljima i ostalim suradnicima predstavlja izazov u odgojno – obrazovnom radu, odnosno u pristupu djeci s teškoćama u razvoju. Za djecu s teškoćama u razvoju potrebno je osigurati uvjete koji će osigurati najmanje

restriktivno okruženje za njihov razvoj. Potrebno im je pristupati individualno, uzimajući u obzir njihove potrebe. Prema Thompson (2016), svaka škola i svaka ustanova za rani i predškolski odgoj mora imati koordinatora za posebne odgojno – obrazovne potrebe koji ima važnu ulogu u osiguranju prikladne potpore svoj djeci s posebnim odgojno – obrazovnim potrebama. On je taj koji djeci osigurava inkluzivan pedagoški pristup. Bouillet (2010) govori kako je integracija djece s teškoćama u razvoju proces, cilj i organizacijski sustav koji podrazumijeva kreiranje uvjeta za djecu s teškoćama u razvoju koji će u svakom slučaju osigurati najmanje restriktivnu okolinu za razvoj i poboljšanje socijalnog statusa djece s teškoćama u razvoju, te je usmjeren na širu socijalnu integraciju, odnosno slabljenje i nestajanje segregacijskih mehanizama.

Hrnjica (2001) navodi kako je koncepcijska i programska razvijenost po mjeri djeteta osnovno obilježje predškolskih programa koji su zasnovani na modelu inkluzije, a to znači da je potrebno potaknuti sve važne aspekte razvoja djece s teškoćama. Također, navodi karakteristike predškolskih ustanova koje su koncepcijski i programski zasnovane na inkluzivnom modelu:

1. Potrebe djeteta i stupanj očuvanosti njegovih funkcionalnih sposobnosti predstavljaju osnovni kriterij za izbor programa namijenjenog djetetu s teškoćama.
2. Dostupnost predškolskog obrazovanja za svako dijete uključujući i dijete s teškoćom.
3. Kriteriji za izbor odgajatelja u inkluzivnim skupinama, što uključuje njihovu dodatnu osposobljenost za realizaciju inkluzivnih programa, motiviranost, a poželjno je i prethodno iskustvo za rad s djecom s teškoćama.
4. Roditelji predstavljaju partnere u donošenju svih bitnih odluka koje su značajne za uspješan razvoj djeteta. U predškolskom periodu to obuhvaća: planiranje i izvođenje relevantnih programa za dijete, praćenje efekata predškolskog obrazovanja i sudjelovanje u donošenju odluke o nastavku obrazovanja (redovna škola, specijalna škola, dnevni boravak...).
5. Pri planiranju inkluzivnog programa ostala djeca ni na koji način ne smiju biti zanemarena u svom razvoju zbog dodatnih obveza odgajatelja prema djeci s teškoćama.

6. Terminologiju treba prilagoditi vrijednosnom sustavu sredine. Termin dijete koristi se uvijek kada nema posebnog razloga voditi računa o razvojnoj teškoći djeteta. Izraz dijete s posebnom potrebom koristi se kada se dijete uključuje u posebne obrazovne, medicinske ili programe psihosocijalne podrške (te u dokumentima kao što su upute, instrumenti za procjenu i slično). Izraz dijete s razvojnom teškoćom (uz oznaku dijagnoze i detaljan opis razvojne teškoće u svim aspektima razvoja djeteta) koristi se onda kada se djetetu pruža terapijski tretman medicinskog tipa.

Iako je u Republici Hrvatskoj vrlo velik broj zakonskih propisa koji reguliraju položaj djece s teškoćama u razvoju u odgojno – obrazovnim ustanovama, ne postoji svojevrsan zakon o djeci s teškoćama u razvoju (Radetić – Paić, 2013). Bouillet (2010) upozorava da osim što bi djelatnici trebali poznavati pojedina zakonska rješenja u domeni teškoća u razvoju djece i njihovog školovanja i integracije, potrebno je da pritom konzultiraju i mjerodavne službe koje su pripremljene da u konkretnim slučajevima pruže odgovarajuća rješenja.

Vislie (2003) navodi kako inkluzija nije fokusiranje na samo jedno dijete ili malu grupu djece te asimiliranje djeteta s posebnim potrebama u odgovarajuću formu ili kalup. Navodi kako inkluzija zapravo označava: proces u kojem odgojno – obrazovna ustanova reagira na individu u te način na koji rekonstruira kurikulum prema njegovim potrebama.

Prema *Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe iz 2008. godine*, djecom s teškoćama smatraju se djeca:

- S oštećenjem vida
- S oštećenjem sluha
- S teškoćama govorno-glasovne komunikacije
- S promjenama u osobnosti uvjetovanim organskim čimbenicima ili psihozom
- S poremećajima u ponašanju
- S motoričkim oštećenjima
- Sniženih intelektualnih sposobnosti
- S autizmom
- S višestrukim teškoćama

- Sa zdravstvenim teškoćama i neurološkim oštećenjima (dijabetes, astma, bolesti srca, alergije, epilepsija i slično)

Lakšim teškoćama djece smatraju se:

- Slabovidnost
- Naglušost
- Otežana glasovno-govorna komunikacija
- Promjene u osobnosti djeteta uvjetovane organskim čimbenicima ili psihozom
- Poremećaji u ponašanju i neurotske smetnje (agresivnost, hipermotoričnost, poremećaji hranjenja, enureza, enkompreza, respiratorne afektivne krize)
- Motorička oštećenja (djelomična pokretljivost bez pomoći druge osobe)
- Djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima (laka mentalna retardacija).

Težim teškoćama djece smatraju se:

- Sljepoća
- Gluhoća
- Potpuni izostanak govorne komunikacije,
- Motorička oštećenja (mogućnost kretanja uz obveznu pomoć druge osobe ili elektromotornog pomagala)
- Djeca značajno sniženih intelektualnih sposobnosti
- Autizam
- Višestruke teškoće (bilo koja kombinacija navedenih težih teškoća)
- Međusobne kombinacije lakših teškoća ili bilo koja lakša teškoća u kombinaciji s lakom mentalnom retardacijom).

Djeca s lakšim teškoćama koja, s obzirom na njihovu vrstu i stupanj, uz osiguranje potrebnih specifičnih uvjeta mogu svladati osnove programa s ostalom djecom u skupini (a uz osnovnu teškoću nemaju dodatnu teškoću), mogu se uključiti u odgojno – obrazovnu skupinu s redovitim programom. Također, u odgojno – obrazovni program mogu se uključiti i djeca s težim teškoćama uz osiguranje specifičnih uvjeta, te ako je nedovoljan broj djece za ustroj odgojno – obrazovne skupine s posebnim programom. Djeca s teškoćama u odgojno – obrazovni program

uključuju se na temelju mišljenja stručnog povjerenstva, stručnih suradnika, više medicinske sestre i ravnatelja dječjeg vrtića, te odgovarajućih medicinskih nalaza, mišljenja i rješenja nadležnih tijela, ustanova i vještaka (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) sadržava načela koja su od posebne važnosti za integraciju djece s teškoćama u razvoju:

- Visoka kvaliteta odgoja i obrazovanja za sve čime je jamči osiguravanje materijalnih, higijenskih, tehničkih i drugih uvjeta za rad
- Jednakost obrazovnih mogućnosti za sve kojim se osigurava pravo na najviši obrazovni razvoj, a jednakost obrazovnih mogućnosti temelji se na društvenoj pravednosti
- Uključenost svih učenika u odgojno – obrazovni sustav čime se osigurava uvažavanje odgojno – obrazovnih potreba svakoga djeteta
- Poštovanje ljudskih prava i prava djece
- Kompetentnost i profesionalna etika koja podrazumijeva visoku stručnost svih odgojno – obrazovnih djelatnika
- Demokratičnost i pluralizam koji potiče na demokratsko donošenje odluka u koje su svi uključeni
- Pedagoški i školski pluralizam u kojem se jamči stupanj slobode i neovisnosti

4.1. Uloga odgojitelja i kineziologa

Inkluzija govori o različitim mogućnostima, drugom i drugačijem. Njena je bit poštivanje različitosti među ljudima koje treba iskoristiti za širenje spoznaja, obogaćivanje iskustava i razvoj čovječanstva (Stepanović, 2018). Prema Kobeščak (2000), inkluzija je proces u kojem se djeca s teškoćama, bez obzira na stupanj i vrstu teškoće, odgajaju i obrazuju u okruženju sa svojim vršnjacima. Lero (2009) navodi kako je održivost kvalitete inkluzije važan faktor za individualizirani program djeteta s teškoćama, ali i za cijelu grupu. Inkluzija tako pretpostavlja preobrazbu, promjenu cijele zajednice, a ne samo odgojno-obrazovnih institucija. Uključivanje djece s teškoćama u redovni sustav proizlazi iz stava da sva djeca mogu učiti, razvijati se i imati priliku sudjelovati u obrazovanju u svojoj sredini. Taj koncept reflektira se i na svakodnevni život, pružajući priliku djeci s teškoćama da razvijaju

mrežu socijalne potpore s djecom u svom prirodnom okruženju. Socijalni model naglašava prava pojedinca, a rješenje vidi u restrukturiranju društva.

S obzirom na velik broj teškoća, mnogi kineziolozi se često pitaju: kako najbolje uključiti djecu s teškoćama u razvoju u nastavu tjelesne i zdravstvene kulture i koje tjelesne aktivnosti poticati? Kako navode Prskalo, Babin i Bilić – Prcić (2014), zadatak kineziologa, a i odgojitelja koji provode proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju je sljedeći:

- razmisliti o različitim čimbenicima koji mogu utjecati na sposobnost učenika da sudjeluju u obrazovnim aktivnostima,
- prepoznati kako se tjelesna aktivnost može prilagoditi da bi bolje odgovarala učenicima
- identificirati resurse koji mogu pomoći u učenju o ovom području.

Iveković (2014) ističe kako najvažniji cilj osobe koja radi s djecom s teškoćama ne smije biti maksimalan razvoj motoričkih sposobnosti i znanja kao što se traži u sportu, već rad na povećanju njihovih motoričkih kompetencija (npr. bolje snalaženje u prostoru, procjena udaljenosti predmeta i rekvizita, pravilan i stabilan hod itd), smanjenju senzorne preosjetljivosti i poboljšanju senzorne integracije. Prema Prskalo, Babin i Bilić – Prcić (2014), dva su važna polazišta koja svaki kineziolog treba osvijestiti:

1. Stvoriti svijest o sudjelovanju, što podrazumijeva organiziranje kinezioloških aktivnosti na način da sudjeluju svi učenici, a što će ponajprije ovisiti o tome kako će se organizirati aktivnosti te o okruženju u kojem se ta aktivnost odvija.
2. Stvoriti svijest oko različitosti pojedinca u skupini, pa će se u istoj skupini djeca razlikovati u mnogočemu: različite su visine, različite tjelesne građe, različite boje kose, imat će različite sposobnosti čitanja, različite glazbene ukuse, različite omiljene kineziološke aktivnosti itd.

Autori također navode kako kod kinezioloških aktivnosti treba uzeti u obzir i druge modalitete po kojima se djeca razlikuju:

- Djeca će se razlikovati u sposobnosti da se premjeste s mjesta na mjesto različitom brzinom.

- Djeca će se razlikovati u tome koliko dobro mogu vidjeti ili čuti.
- Djeca će se razlikovati u tome kako obrađuju informacije o svijetu oko sebe.

Livazović, Alispahić i Terović (2015) navode koje su to potencijalne uloge odgojitelja na satu tjelesnog i zdravstvenog odgoja:

- Obrazovna procjena i dijagnostika uz korištenje formalnih i neformalnih metoda kao i informacija dobivenih iz drugih izvora
- Redovna evaluacija napretka učenika koji imaju direktnu podršku
- Suradnja sa osobljem u razvoju i primjeni prilagođenog programa
- Individualna nastava te nastava u malim grupama za vrijeme sata tjelesnog i zdravstvenog odgoja
- Konzultacije i kooperativno podučavanje s redovnim nastavnikom
- Suradnja sa drugim stručnjacima
- Odabir i adaptacija materijala
- Odabir i adaptacija pomoćnih kinezioloških pomagala

Ciliga i Trošt Bobić (2006) navode kako u održavanju redovitosti vježbanja može pomoći pravilno planiranje sadržaja, prilagođenih mogućnostima i interesima sudionika, postavljanje kratkoročnih ciljeva te redovito praćenje napretka vježbača. Upravo su odgojitelji ti koji u odgojno – obrazovnoj ustanovi provode proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Uzimajući u obzir sve dobrobiti tjelesnoga vježbanja te njegov povoljan utjecaj na razvoj te djece, odgojitelji imaju iznimno veliku ulogu u njihovom razvoju.

Mišigoj – Duraković i Duraković (2014) napominju kako je kontinuirana edukacija i stjecanje posebnih vještina osoba koja provode i nadziru proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju jedan od najvažnijih čimbenika uključivanja i podizanja razine individualne i zdravstveno sigurne tjelesne aktivnosti s tom djecom.

5. PRIMJERI TJELESNIH AKTIVNOSTI ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Bielenberg (2009) u svome priručniku *Možemo više, možemo bolje*, navodi 35 tjelesnih aktivnosti za rad s djecom s teškoćama u razvoju. Autorica ističe kako se djeca vole kretati kada njihovo kretanje ima neku svrhu i cilj. Bez obzira na sposobnosti djeteta, njih motiviraju tri cilja: traženje predmeta koji su sakriveni, sakupljanje predmeta te dovršavanje vježbe u kojoj se mijenja izgled nečega. Kako bi se aktivnosti uspješno organizirale, a djeca dobila precizne upute za njihovo izvođenje, Bielenberg (2009) je sve aktivnosti podijelila u četiri poglavlja, a svako od njih ima određen motorički cilj:

1. Aktivnosti kretanja i tjelovježbe
2. Aktivnosti rukovanja predmetima
3. Aktivnosti za razvoj ravnoteže i koordinacije
4. Kombinirane aktivnosti

5.1. Aktivnosti kretanja i tjelovježbe

Primjer 1: Uzmi štapić (prema Bielenberg, 2009)

Ovoj je aktivnosti cilj zagrijavanje. Djeca trče u krug te sakupljaju štapiće, a zatim traže lopticu koja pripada određenom štapiću. Krajeve štapića potrebno je obojati bojom tako da se slažu s bojama loptica te je potrebno odlučiti koliko će krugova djeca trčati. Po sredini dvorane raspoređeno je dvanaest plastičnih čaša ispod kojih se nalazi loptica. Djeca trče jedan krug počevši od mjesta na kojem su ušla u dvoranu. Kada se vrate na početnu poziciju, odabiru jedan štapić te trče u sredinu dvorane i traže ispod čašice loptu koja je iste boje kao i njihov štapić. Kada nađu par, to pokazuju odgojitelju, a zatim to stavljaju u svoju kanticu. Kada otrče krug, uzimaju novi štapić te traže pripadajuću lopticu itd. Aktivnost završava kada sva djeca dovrše trčanje te pronadu parove svojim štapićima.

Primjer 2: Potraga za blagom (prema Bielenberg, 2009)

Cilj vježbe jest pratiti oznake na karti te pronaći šest skrivenih boja, točno određenim redom. Potrebno je izraditi karte s blagom za svako dijete te u prostoru posložiti čunjeve koji su međusobno udaljeni do 30 metara. Ispod svakog čunja

nalazi se jedna bojica ili flomaster, a boje se moraju slagati s bojama koje su na karti. Nakon što djeci podijelimo karte, objasnimo im da moraju pronaći svih šest boja, no onim redom kojim im je to naznačeno na karti. Ova aktivnost potiče rad kardiorespiratornog sustava te je potrebno poticati djecu da sami sebe požuruju. Djeca gledaju na kartu te dolaze do čunja i traže boju koja im je naznačena, a kada ju pronađu, potrebno je tom bojom zaokružiti odgovarajući broj na karti jer tako dokazuju da su ju pronašli. Aktivnost završava kada svi igrači označe svih šest boja na svojoj karti.

5.2. Aktivnosti rukovanja predmetima

Primjer 1: Okiti drvce! (prema Bilelenberg, 2009)

Djeca aktivnost provode grupno, a cilj im je okititi božićno drvce sakupljajući ukrase i lijepeći ih na drvce. Na zidu se nalazi veliko božićno drvce, a pored njega su zalijepljeni različiti ukrasi isprintani na papirima. Dijete kreće sa startne linije, izvodeći određenu motoričku vježbu (npr. skakanje na jednoj nozi, vođenje lopte itd), a to može biti i neka specifična vještina koja se na ovaj način s djecom želi usavršiti. Kada dođe do zida, dijete uzima jedan ukras te ga lijepi na drvce i vraća se natrag ponavljajući istu motoričku vježbu. Aktivnost završava kada su svi ukrasi uzeti sa zida te kada je božićno drvce okićeno.

Primjer 2: Snjegovići protiv patuljaka (prema Bilelenberg, 2009)

Cilj ove igre jest vježbanje vještine bacanja loptice, pokušavajući srušiti maskote protivničke ekipe. Prije početka aktivnosti potrebno je prostor podijeliti čunjevima. Tijekom bacanja ni jedna ekipa ne smije prijeći preko čunjeva u prostor protivničke ekipe. Papirnate snjegoviće i patuljke potrebno je zalijepiti na čunjeve za kuglanje. Na strani ekipe „Snjegovići“ potrebno je postaviti pet čunjeva na koje su pričvršćeni snjegovići te to isto ponoviti s patuljcima za ekipu „Patuljci“. Kada svaka ekipa zauzme svoje polje, čunjevi njihovih maskota moraju biti iza njih. Svakoj ekipi potrebno je podijeliti po nekoliko loptica koje djeca uzmu te ih svi bacaju istovremeno. Gađaju preko crte koja ih razdvaja te pokušavaju pogoditi čunjeve protivničke ekipe. Kada djeca vide da loptice protivničke ekipe idu prema njima, mogu ju zaustaviti i tu istu lopticu baciti na protivničku ekipu. Igra završava kada su

svi čunjevi jedne od ekipa porušeni. Kako bi igru učinili zahtjevnijom, mete se mogu postaviti na različite visine, a na taj se način provjerava preciznost.

5.3. Aktivnosti za razvoj ravnoteže i koordinacije

Primjer 1: Upecaj svoje ime (prema Bilelenberg, 2009)

Cilj aktivnosti jest vježbati ravnotežu pokušavajući upecati svoje ime hodajući po gredi. Prvome se djetetu daje 'ribički štap', a ono hoda po gredi tražeći slova svojega imena. Kada uoči ribicu sa slovom koja je u njegovome imenu, spušta udicu (npr. magnet) na tu ribicu. Zatim odlazi do kraja grede i stavlja ribicu na označeno mjesto na zidu te nastavlja dalje s pecanjem drugih slova svojega imena. Igrač je gotov s vježbom kada na zidu pročita svoje ime složeno od slova koja je upecao.

Primjer 2: Pazi, sladoled! (prema Bilelenberg, 2009)

Djeca pokušavaju napuniti bazen na napuhavanje s lopticama, tako razvijajući lokomotorni sustav, održavaju ravnotežu te vježbaju koordinaciju oka i ruke. Djecu podijelimo u parove koji stanu iza startnog čunja. Svaka ekipa ima jedan kartonski valjak. Prvi igrač u svakoj ekipi trči do loptica, bira jednu i trči natrag do startnog čunja. Zatim stavlja lopticu na valjak (kuglicu sladoleda na kornet) te njegov suigrač oprezno ide do bazena te ubacuje lopticu u bazen, trčeći natrag predajući valjak svome suigraču te tada mijenjaju uloge. Aktivnost završava kada su sve loptice u bazenu.

5.4. Kombinirane aktivnosti

Primjer 1: Priprema, pozor, vuci! (prema Bilelenberg, 2009)

Cilj je ove aktivnosti koristeći se snagom gornjih i donjih mišića vući suigrača koji sjedi ili leži na prekrivaču na podu. Prije početka aktivnosti, potrebno je čunjevima označiti startnu i krajnju liniju do koje 'djeca vuku'. Djecu je potrebno rasporediti u parove, pazeći da budu približne težine i da mogu jedan drugoga vući. Tada prvi igrač sjedne ili legne na deku dok ga njegov suigrač vuče do čunjića i natrag. Kako bi igra bila zabavnija, može se postaviti deset čunjića od starta do cilja. Djetetu koje sjedi na prekrivaču damo deset loptica kojima gađa čunjeve. Ako neka djeca nisu u mogućnosti bacati lopticu, u zamjenu im se da spužvasti reket pomoću kojeg ruše loptice.

Primjer 2: Slučaj nestalih pauka (prema Bilelenberg, 2009)

Cilj aktivnosti jest da se djeca kreću prostorom po kojem su postavljene prepreke te da zatim skaču u bazen pun loptica u kojem traže gumene pauke. Prije početka aktivnosti potrebno je napuniti bazen lopticama među koje se sakrije 10 do 20 gumenih pauka. Kao zapreke potrebno je postaviti nekoliko sprava po prostoru u kojem se aktivnost odvija. Svakome se djetetu zada boja pauka kojeg treba pronaći, a oni zatim stanu iza startne linije. Prvi igrač prolazi poligona s preprekama te skače u bazen s lopticama u kojem traži pauka određene boje. Aktivnost završava kada su svi pauci pronađeni. Ova aktivnost dobro će doći djeci koja trebaju dodatne senzorne podražaje. Ako postoje djeca koja ne mogu samostalno sjediti, potrebno je u bazen staviti sjedalicu s naslonom kako bi djeca nesmetano mogla tražiti pauke.

6. METODOLOŠKI OKVIR

6.1. Cilj, predmet, problem i vrijeme istraživanja

Cilj ovog akcijskog istraživanja jest utvrditi, analizirati te interpretirati stavove roditelja i odgojitelja o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. U ostvarivanju ovoga cilja, istraživanje je kao predmet imalo utvrđivanje mišljenja i stavova roditelja o provođenju procesa tjelesnog vježbanja, te kompetentnosti odgojitelja za njegovo provođenje. Kao problem istraživanja, navodi se pitanje što odgojitelji smatraju preprekama u provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

Provođenje istraživanja odvijalo se u razdoblju od 02. srpnja 2020. godine do 13. srpnja 2020. godine.

6.2. Uzorak i instrument istraživanja

Uzorak obuhvaća 126 ispitanika, od kojih je 68 odgojitelja te 58 roditelja djece s teškoćama u razvoju. Svi odgojitelji su ženskog spola, starosne dobi u intervalu od 18 do 55 i više godina, s radnim vijekom od nekoliko mjeseci do 25 i više godina. Pedesetero roditelja djece s teškoćama u razvoju je ženskog spola, a njih osmero muškog spola. Roditelji su starosne dobi od 18 do 55 i više godina, a od 58 ispitanika, jedan ispitanik je također osoba s teškoćom u razvoju.

Uzorak je slučajnog izbora, a po dobi, duljini radnog iskustva, završenom stupnju obrazovanja i spolu, reprezentativan je za populaciju. Istraživanje je anketnoga tipa, a kao instrument korišten je anketni upitnik koji sadrži 28 pitanja za odgojitelje te 22 pitanja za roditelje djeteta s teškoćom u razvoju. U anketnom upitniku bila su ponuđena pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Uz odgovore na pitanja, ispitanici su naveli osobne podatke poput spola, dobi, radnog staža i završene stručne spreme, a anketni je upitnik u potpunosti anonimn.

Primjer anketnog upitnika nalazi se u prilogu diplomskoga rada.

6.3. Hipoteze istraživanja

U istraživanju se polazi od sljedećih hipoteza:

H1: Postoje razlike među odgojiteljima u stavovima o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama te u samoprocjeni kompetentnosti odgojitelja za provođenje istoga.

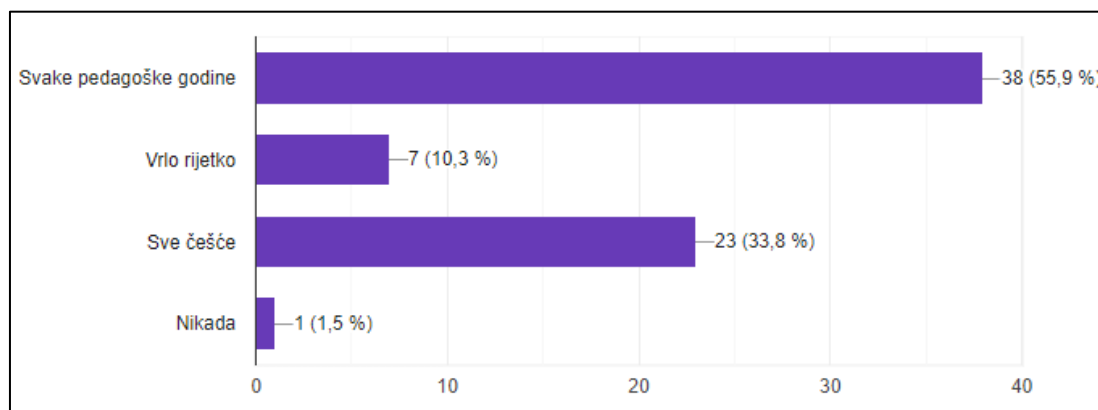
H2: Velik broj roditelja potiče djecu s teškoćama u razvoju na sudjelovanje u tjelesnim aktivnostima zbog dobrobiti koje donosi određena aktivnost.

7. REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

U provedenom anketnom upitniku s odgojiteljima i roditeljima djece s teškoćama u razvoju postavljena su pitanja o provođenju procesa tjelesnog vježbanja te o učestalosti pohađanja tjelesnih aktivnosti. Anketa donosi poražavajuće rezultate vezane uz mišljenja i stavove odgojitelja koji se odnose na kompetencije i probleme provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, ali i mnog pohvalnih podataka o mišljenjima roditelja o dobrobiti tjelesnog vježbanja za djecu s teškoćama u razvoju.

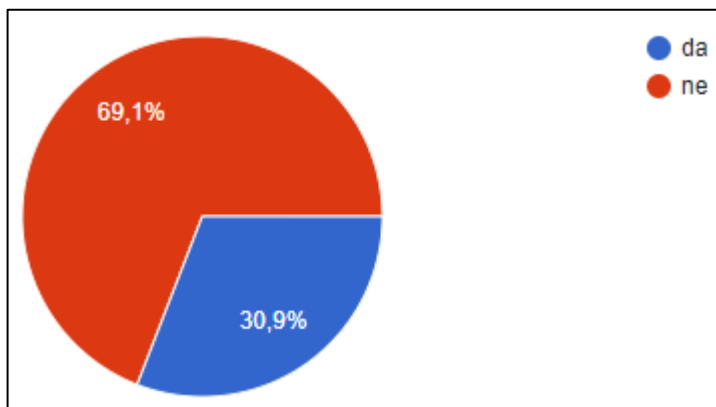
7.1. Odgojitelji

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 55,9% navodi kako se svake pedagoške godine susreće s djecom s teškoćama u razvoju, od kojih 33,8% odgojiteljice navode kako je to sve češće. 10,3 % odgojiteljica navodi kako se vrlo rijetko susreće s djecom s teškoćama u razvoju, a 1,5% odgojiteljica nikada se nije susrelo s djetetom s teškoćom u razvoju.

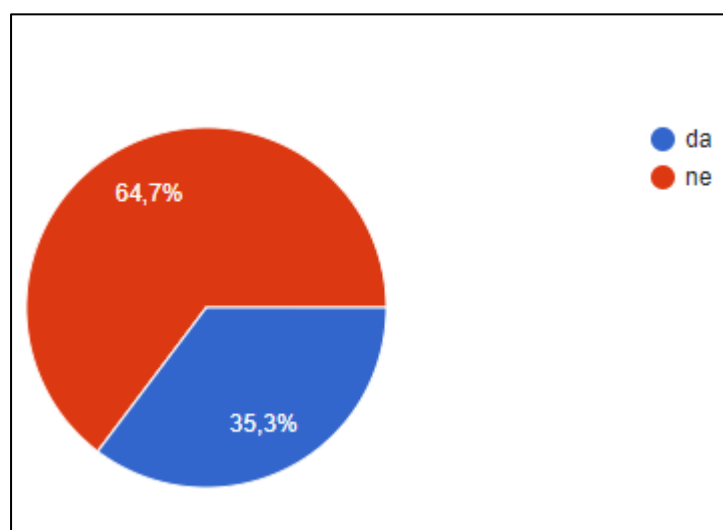
Slika 1. Grafički prikaz odgovora na pitanje koliko se odgojiteljice često susreću s djecom s teškoćama u razvoju.

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 69,1 % navodi kako za vrijeme formalnog obrazovanja nije imalo kolegij koji je govorio o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, dok 30,9% odgojiteljica navodi kako je imalo isti kolegij.

Slika 2. Grafički prikaz odgovora na pitanje jesu li odgojiteljice kroz formalno obrazovanje imale kolegij koji je govorio o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 64,7% navodi kako se nije samoinicijativno obrazovalo o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, dok se 35,3% odgojiteljica samoinicijativno obrazovalo.

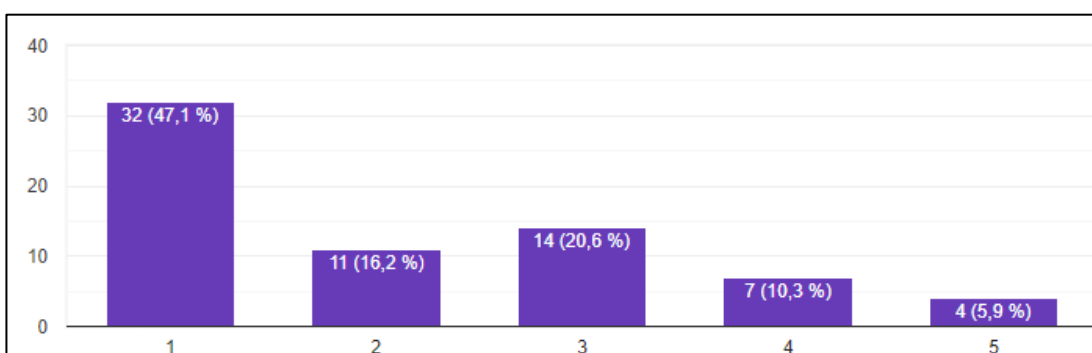

Slika 3. Grafički prikaz odgovora na pitanje jesu li se odgojiteljice samoinicijativno obrazovale o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

U sljedećim su pitanjima, s obzirom na ponuđene tvrdnje, odgojiteljice odabrale gdje bi sebe smjestile na skali od 1 – 5, a tumačenja brojeva na skali je bila:

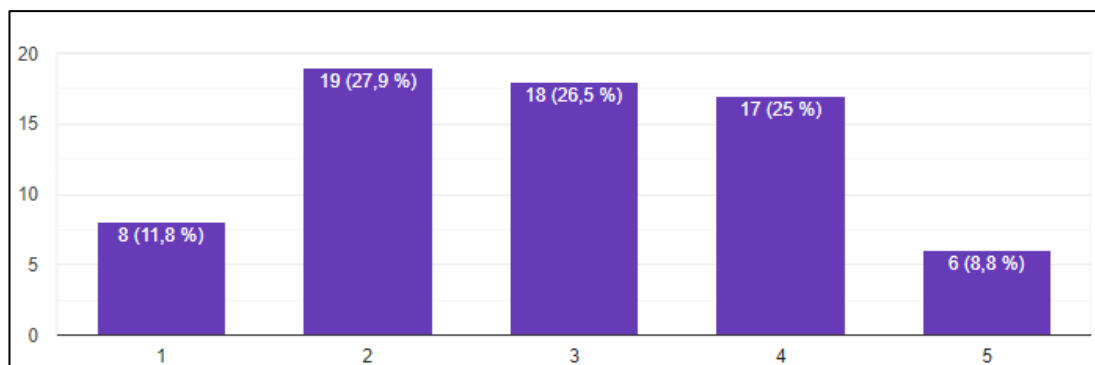
1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - djelomično se ne slažem, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - djelomično se slažem, 5 - u potpunosti se slažem.

Čak se 47,1 % odgojiteljica u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da ih je prethodno obrazovanje pripremlilo na provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, 16,2% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 20,6% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 10,3% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom kako ih je prethodno obrazovanje pripremlilo za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a 5,9% se sa istom u potpunosti slaže.

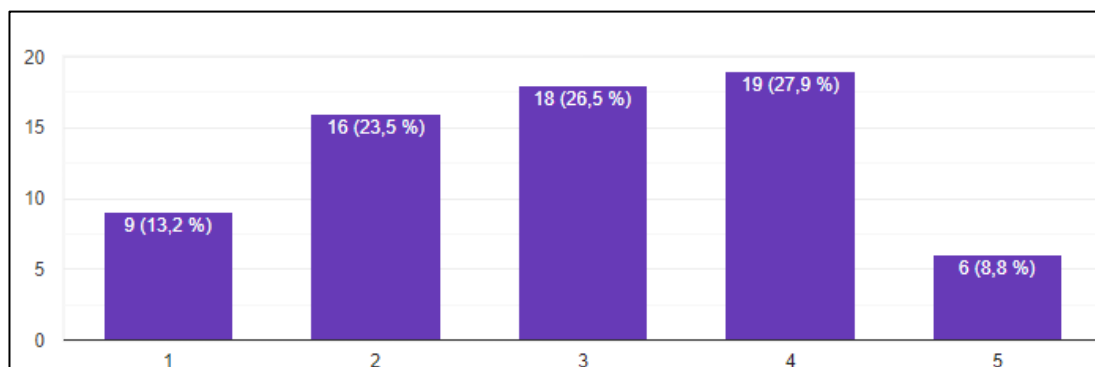
Slika 4. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Prethodno me je obrazovanje pripremlilo na provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 11,8 % u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom da se smatraju osobom koja je kompetentna za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, 27,9% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 26,5% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 25% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom da se smatraju osobom koja je kompetentna za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a 8,8% se sa istom u potpunosti slaže.

Slika 5. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Smatram se osobom koja je kompetentna za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

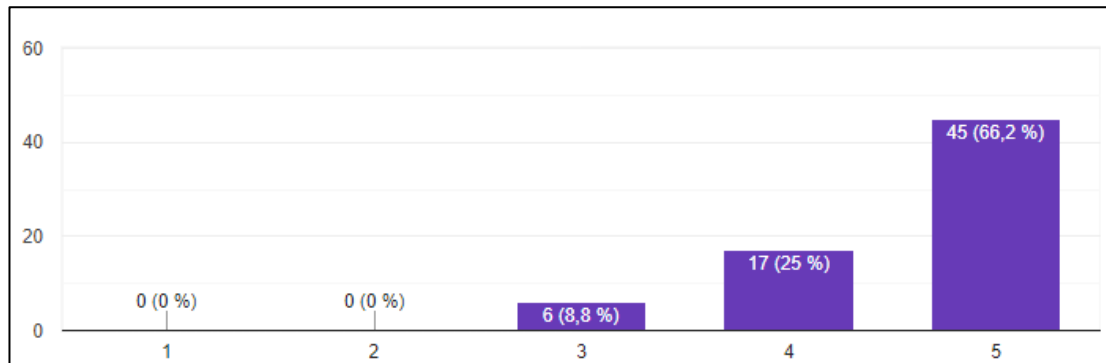
Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 13,2 % u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom da zna kreirati tjelesne aktivnosti za djecu s teškoćama u razvoju, 23,5% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 26,5% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 27,9% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom da zna kreirati tjelesne aktivnosti za djecu s teškoćama u razvoju, a 8,8% se sa tom tvrdnjom u potpunosti slaže.

Slika 6. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Znam kreirati tjelesne aktivnosti za djecu s teškoćama u razvoju."

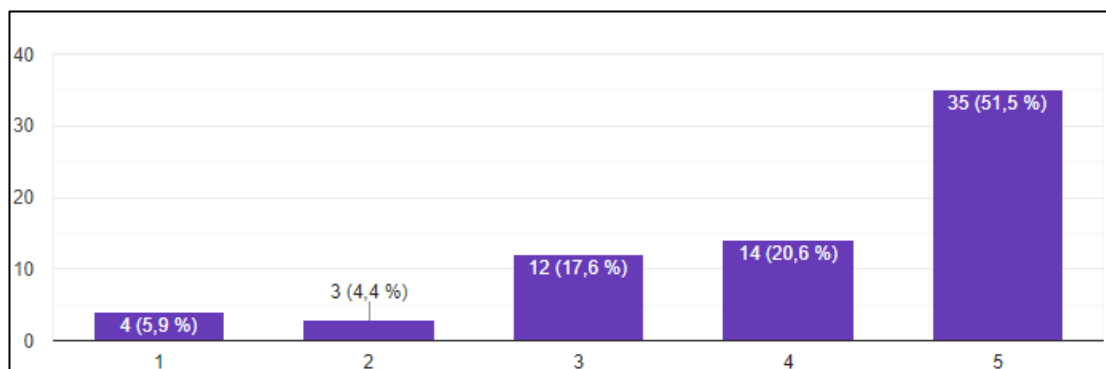
Čak 66,2 % odgojiteljica u potpunosti se slaže s tvrdnjom kako smatraju da je za vrijeme obrazovanja potrebno više pažnje usmjeriti na provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, 25% odgojiteljica se

djelomično slaže s tvrdnjom, a 8,8% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. Niti jedna odgojiteljica nije se na skali smjestila na broj jedan ili dva.

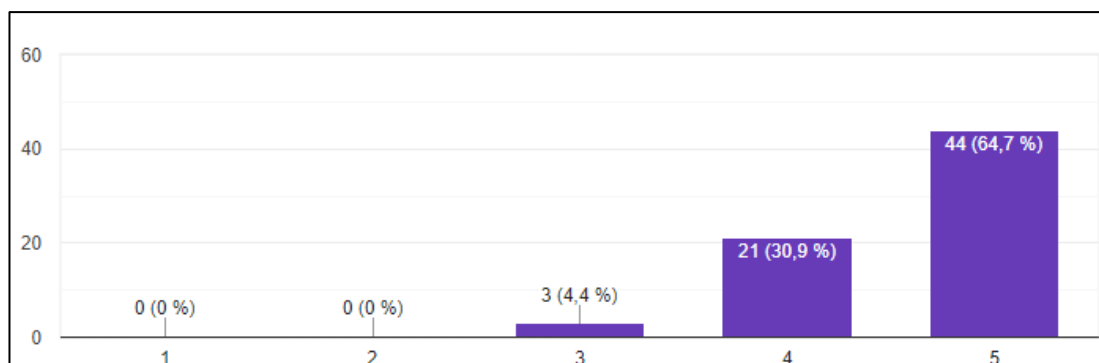
Slika 7. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Smatram kako je za vrijeme obrazovanja potrebno više pažnje usmjeriti na provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Više od polovice ispitanih odgojiteljica, njih 51,5% u potpunosti se slažu s tvrdnjom da ih fakultet nije dovoljno pripremio za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, 20,6% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom, 17,6% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže, 4,4% odgojiteljica se u djelomično ne slažu s tvrdnjom, dok se 5,9% u potpunosti ne slaže s navedenom tvrdnjom.

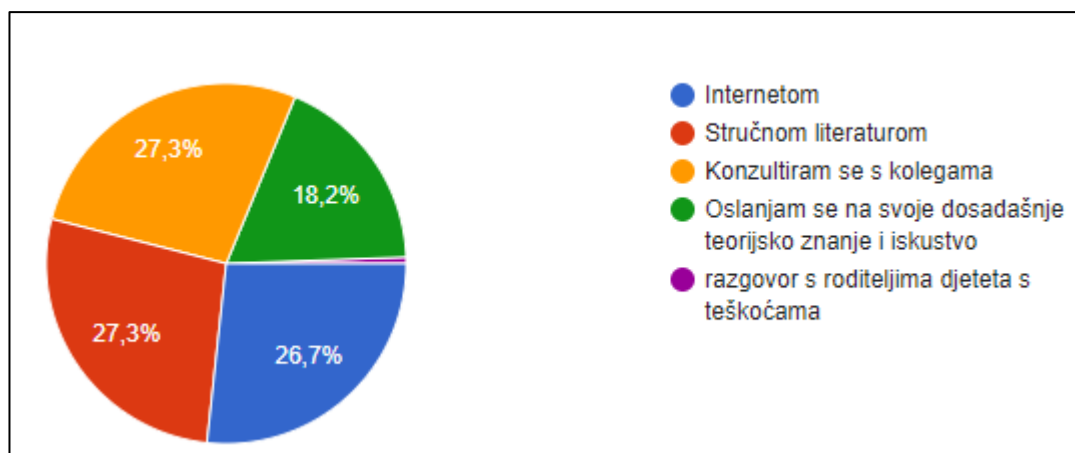
Slika 8. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Smatram kako me fakultet nije dovoljno pripremio za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Čak 64,7% odgojiteljica u potpunosti se slaže s tvrdnjom kako je na fakultetu potrebno više teorijskog i praktičnog dijela koji govore o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. 30,9% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom, a 4,4% niti se slaže niti se ne slaže. Među ispitanim odgojiteljicama, ne postoje one koje se djelomično ili u potpunosti ne slažu s navedenom tvrdnjom.

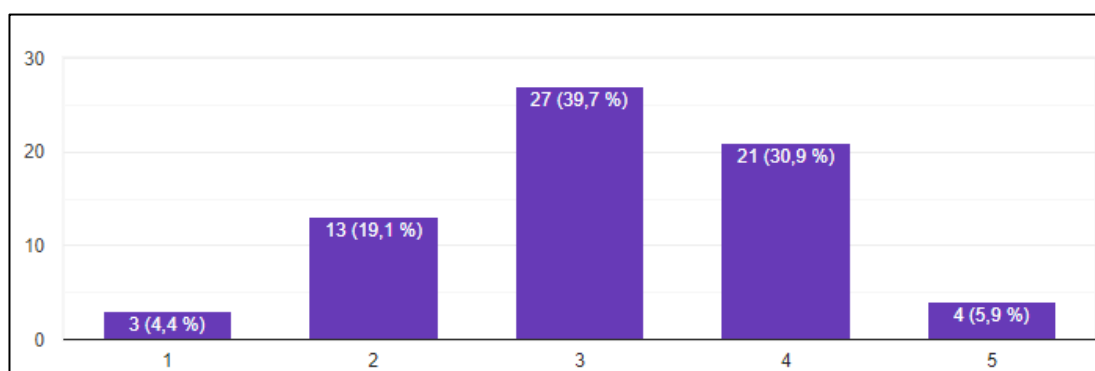
Slika 9. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Smatram kako je na fakultetu potrebno više teorijskog i praktičnog dijela koji govore o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 26,7% navodi kako se pri istraživanju provođenja tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju koristi internetom, 27,3% odgojiteljica navodi kako se koristi stručnom literaturom, 27,3% se konzultira s kolegama. Jedna odgojiteljica (0,6%) navela je kako prilikom istraživanja provođenja tjelesne aktivnosti razgovara s roditeljima djeteta s teškoćom.

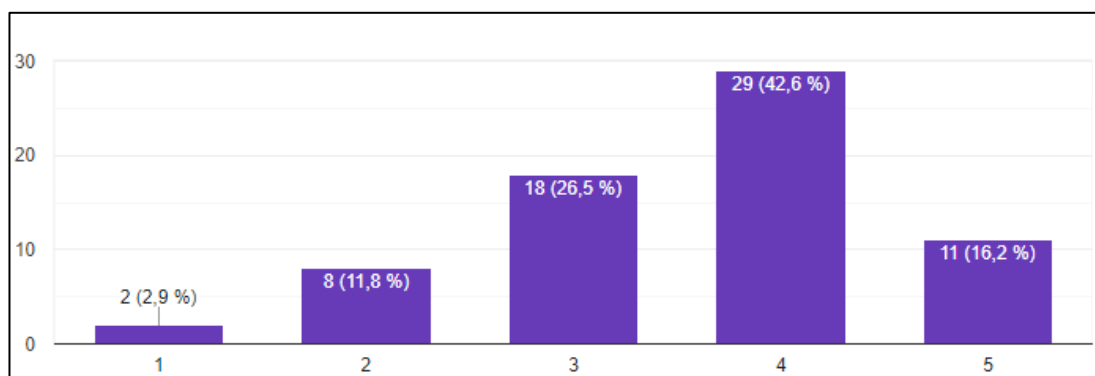
Slika 10. Grafički prikaz odgovora na pitanje čime se odgojiteljice koriste pri istraživanju provođenja tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju

U sljedećim su pitanjima, obzirom na ponuđene tvrdnje, odgojiteljice odabrale gdje bi sebe smjestile na skali od 1 – 5, a tumačenja brojeva na skali je bila: 1 - nimalo; 2 - djelomično; 3 - osrednje; 4 - u većoj mjeri; 5 - izrazito. Samo 4,4% ispitanih odgojiteljica zadovoljno je vlastitom pripremom procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, 19,1% je djelomično zadovoljno, 39,7% osrednje, 30,9% odgojiteljica je zadovoljno u većoj mjeri, a 5,9% odgojiteljica je izrazito zadovoljno vlastitom pripremom procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

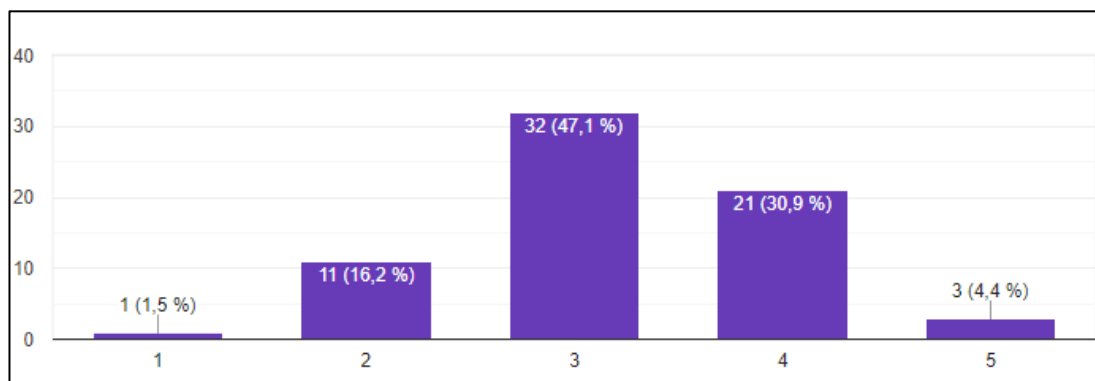
Slika 11. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Zadovoljan/na sam s vlastitom pripremom procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 2,9% nimalo nije zadovoljno kako motivira djecu s teškoćama u razvoju za tjelesne aktivnosti, 11,8% je djelomično zadovoljno, 26,5% osrednje, 42,6% odgojiteljica je zadovoljno u većoj mjeri, a 16,2% odgojiteljica je izrazito zadovoljno time kako motivira djecu s teškoćama u razvoju za tjelesne aktivnosti.

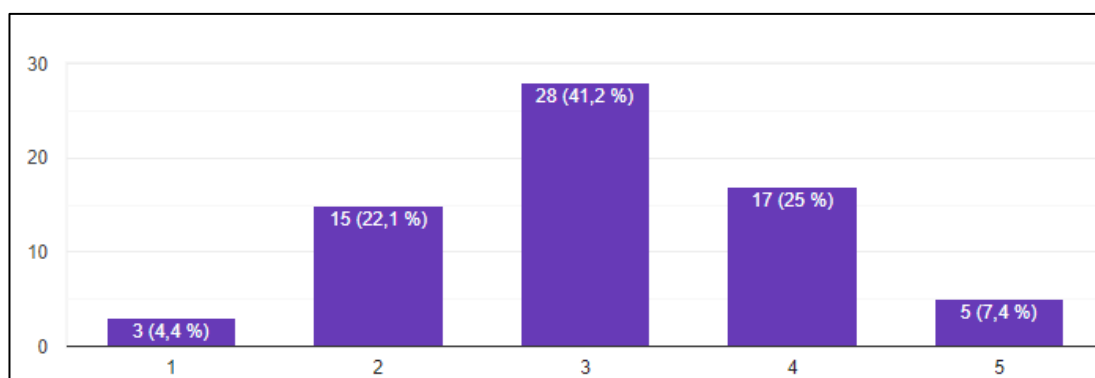
Slika 12. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Zadovoljan/na sam kako motiviram djecu s teškoćama u razvoju za tjelesne aktivnosti."

Samo 1,5% ispitanih odgojiteljica odgovara kako im pronalaženje načina provedbe tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju nimalo ne predstavlja problem, 16,2% navodi kako im to djelomično predstavlja problem, 47,1% navodi kako im to osrednje predstavlja problem, 30,9% odgojiteljica navodi kako im to predstavlja problem u većoj mjeri, a 4,4% odgojiteljica navodi kako im pronalaženje načina provedbe tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju predstavlja izrazit problem.

Slika 13. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na pitanje: "Koliki mi problem predstavlja pronalaženje načina provedbe tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju?"

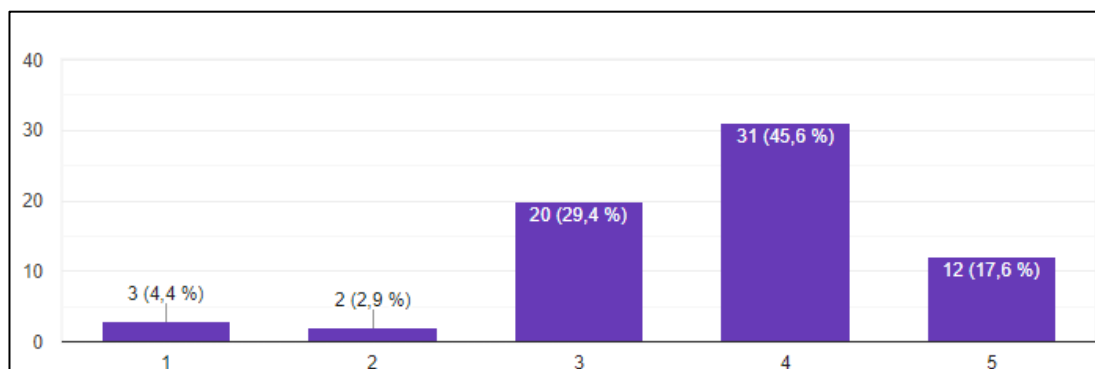
Tek 4,4% ispitanih odgojiteljica odgovara kako im prilagođavanje zamišljene pripreme djeci u vrtiću nimalo ne predstavlja problem, 22,1% navodi kako im to djelomično predstavlja problem, 47,2% navodi kako im to osrednje predstavlja problem, 25% odgojiteljica navodi kako im to predstavlja problem u većoj mjeri, a 7,4% odgojiteljica navodi kako im prilagođavanje zamišljene pripreme djeci u vrtiću predstavlja izrazit problem.

Slika 14. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na pitanje: "Koliki mi je problem prilagoditi zamišljenu pripremu djeci u vrtiću?"

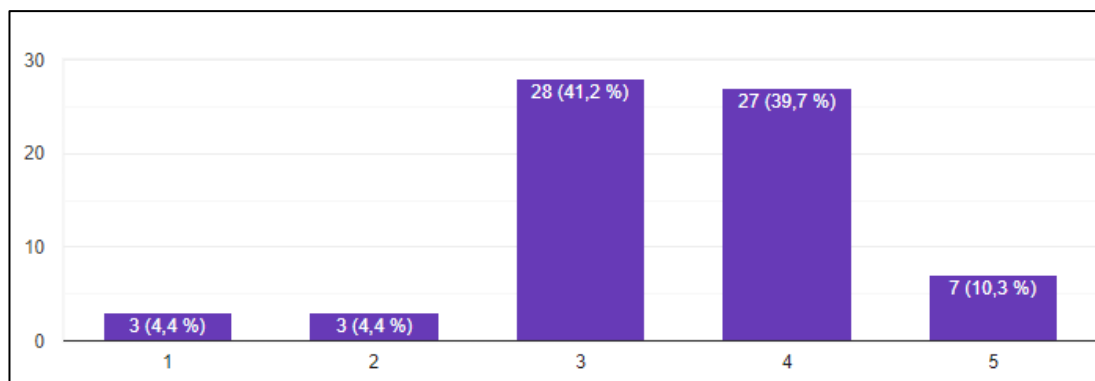
U sljedećim su pitanjima, obzirom na ponuđene tvrdnje, odgojiteljice odabrale gdje bi sebe smjestile na skali od 1 – 5, a tumačenja brojeva na skali je bila: 1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - djelomično se ne slažem, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - djelomično se slažem, 5 - u potpunosti se slažem.

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 4,4 % u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da zadobiju pažnju djece s teškoćama u razvoju te ih motiviraju na tjelesno vježbanje. 2,9% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 29,4% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 45,6% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom da zadobiju pažnju djece s teškoćama u razvoju te ih motiviraju na tjelesno vježbanje, a 17,6% se sa istom u potpunosti slaže.

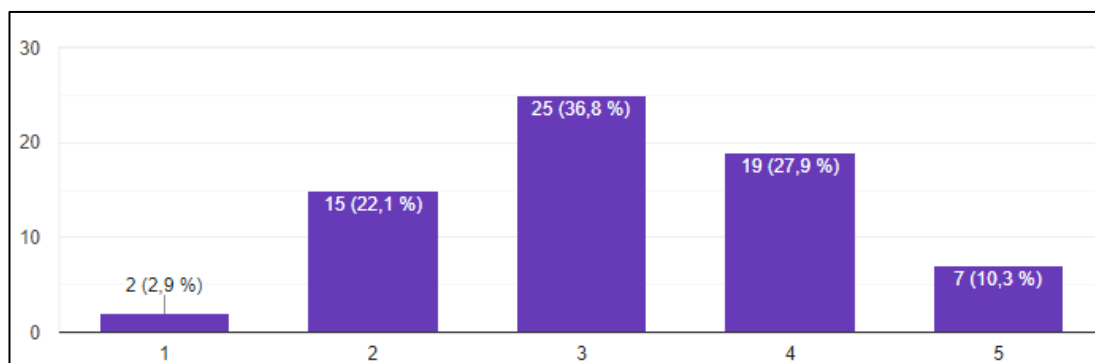
Slika 15. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Smatram da zadobijem pažnju djece s teškoćama u razvoju i motiviram ih na tjelesno vježbanje."

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 4,4 % u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da dobro organiziraju proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. 4,4% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 41,2% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 39,7% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom kako smatraju da dobro organiziraju proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a 10,3% se sa istom u potpunosti slaže.

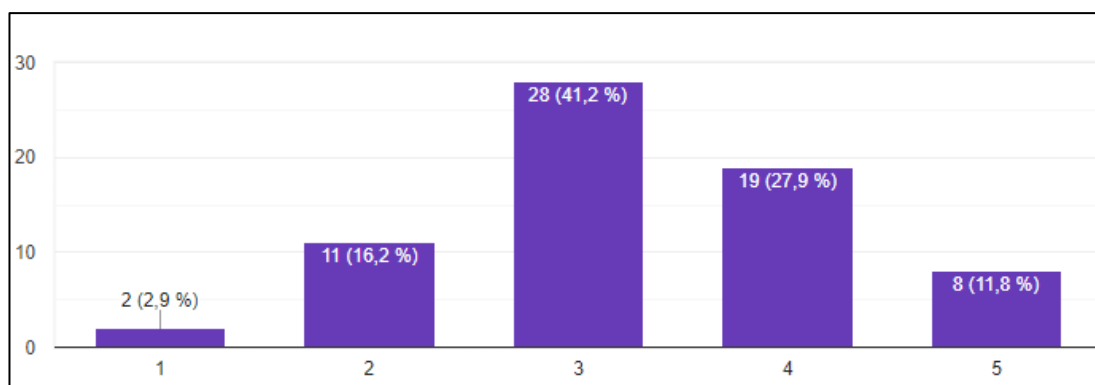
Slika 16. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Smatram da dobro organiziram proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 2,9 % u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da im je teško analizirati rad s djecom s teškoćama u razvoju, pristup i metode koje koriste. 22,1% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 36,8% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 27,9% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom kako im je teško analizirati rad s djecom s teškoćama u razvoju, pristup i metode koje koriste, a 10,3% se sa istom u potpunosti slaže.

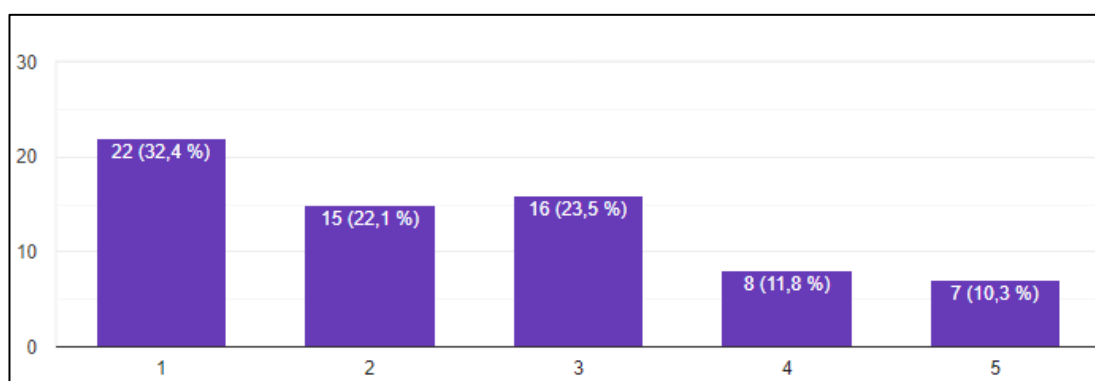
Slika 17. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Teško mi je analizirati svoj rad s djecom s teškoćama u razvoju, pristup i metode koje koristim."

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 2,9 % u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da im je teško procijeniti u kojoj mjeri dobro provode tjelesno vježbanje s djecom s teškoćama u razvoju. 16,2% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 41,2% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 27,9% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom kako im je teško procijeniti u kojoj mjeri dobro provode tjelesno vježbanje s djecom s teškoćama u razvoju, a 11,8% se sa istom u potpunosti slaže.

Slika 18. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Teško mi je procijeniti u kojoj mjeri dobro provodim tjelesno vježbanje s djecom s teškoćama u razvoju."

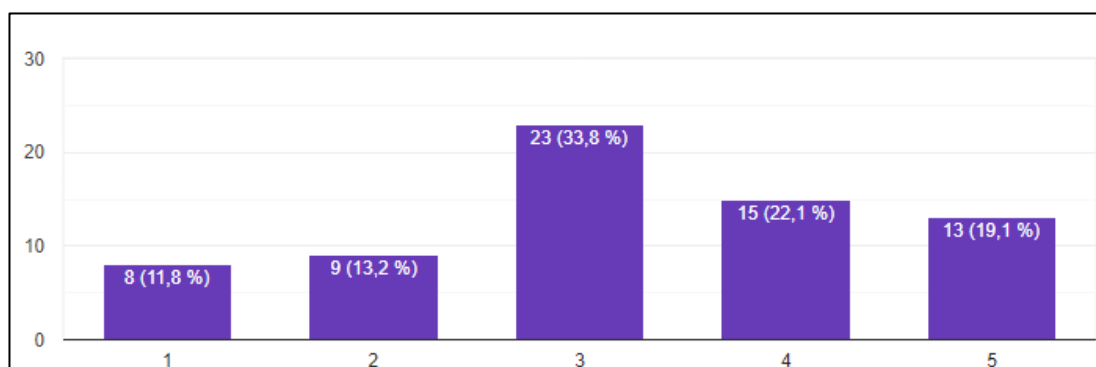
Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 32,4% u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da im provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju stvara nelagodu. 22,1% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 23,5% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 11,8% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom kako im provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju stvara nelagodu, a 10,3% se sa istom u potpunosti slaže.

Slika 19. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju stvara mi nelagodu."

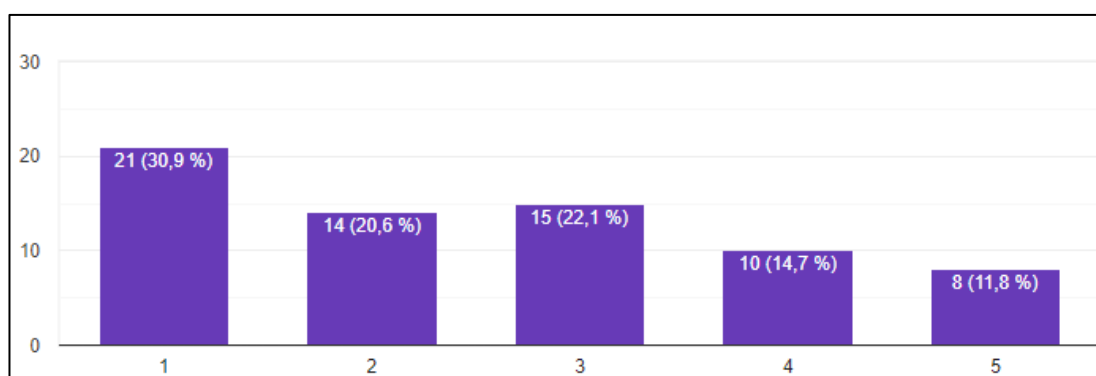
Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 11,8% u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da nemaju dovoljno znanja, razvijenih vještina i sposobnosti za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. 13,2% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 33,9% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 22,1% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom kako

smatraju da nemaju dovoljno znanja, razvijenih vještina i sposobnosti za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a 19,1% se sa istom u potpunosti slaže.

Slika 20. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Smatram da nemam dovoljno znanja, razvijenih vještina i sposobnosti za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

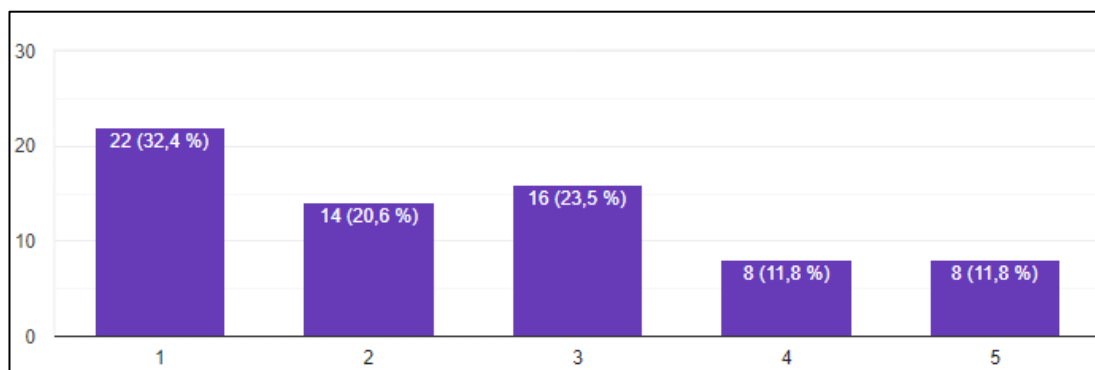
Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 30,9% u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da se boji provoditi proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. 20,6% se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom, 22,1% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 14,7% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom da se boji provoditi proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a 11,8% se sa istom u potpunosti slaže.

Slika 21. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Bojim se provoditi proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Od ukupnog broja ispitanih odgojiteljica, 32,4% odgojiteljica u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom kako smatraju da se ne osjećaju ugodno prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. 20,6% se djelomično

ne slaže s tom tvrdnjom, 23,5% odgojiteljica niti se slaže niti se ne slaže. 11,8% odgojiteljica se djelomično slaže s tvrdnjom kako se ne osjećaju ugodno prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a 11,8% se sa istom u potpunosti slaže.

Slika 22. Grafički prikaz odgojiteljske samoprocjene na skali koja se odnosi na tvrdnju: "Ne osjećam se ugodno prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju."

Kao prepreke prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, odgojiteljice navode:

- Nepostojanje metodike za provođenje tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju u DV.
- Orijentacija isključivo na teškoću djeteta.
- Nedostupnost edukacija za odgojitelje za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a samim time i nedovoljna educiranost odgojitelja
- Predrasude o djeci s teškoćama u razvoju.
- Nedovoljna educiranost odgojitelja.
- Strah odgojitelja prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
- Zapostavljanje ostale djece na satu TZK. Na taj im se način ne posvećuje dovoljno pažnje te se ugrožava njihova sigurnost.
- Nedostatak kvalitetnog i adekvatnog pristupa pri provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
- Nedostatak prostora i rekvizita za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

- Razina teškoće djeteta.
- Nedostatak kvalitetne prakse i kvalitetnih kolegija koji odgojitelje pripremaju za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
- Nedostatak asistenta ili trećeg odgojitelja prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
- Nemogućnost ostvarivanja individualnog pristupa zbog broja djece u skupini.
- Nedostatak podrške stručnih suradnika.
- Nezainteresiranost djeteta za nove aktivnosti te zainteresiranost isključivo za određene, 'fiksirane' pokrete i aktivnosti.

7.2. Roditelji

Kao što je već ranije spomenuto, pedesetero roditelja djece s teškoćama u razvoju ženskog je spola, a njih osmero muškog je spola. Roditelji su starosne dobi od 18 do 55 i više godina, a od 58 ispitanika, jedan ispitanik je također osoba s teškoćom u razvoju.

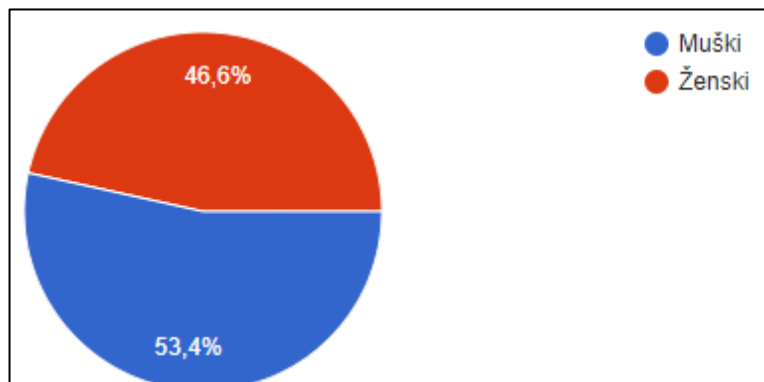
Roditelji su navodili i stručnu spremu: tri roditelja imaju završenu osnovnu školu, 29 roditelja srednju stručnu spremu, šest roditelja ima titulu prvostupnika, 19 titulu magistra, a jedan titulu doktora znanosti.

Osamnaestero roditelja navelo je kako ima jedno dijete, njih 25 ima dvoje djece, njih desetero ima troje djece, dvoje roditelja imaju četvero djece, a troje roditelja petero i više djece.

Kod pitanja tko su skrbnici djeteta s teškoćama u razvoju, 50 roditelja navodi kako su oba roditelja skrbnici djeteta, sedmero roditelja navodi kako je to samo majka, a jedan roditelj navodi kako su to posvojitelji.

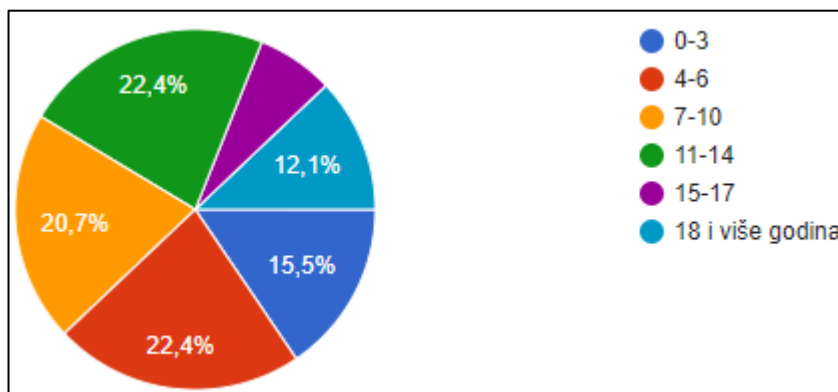
Na pitanje radnog odnosa roditelja djeteta s teškoćama, 36 roditelja navodi kako su oba skrbnika zaposlena, njih 18 navodi kako je samo jedan skrbnik zaposlen, a u četiri su slučaja oba skrbnika nezaposlena.

Od 58 ispitanika, odnosno roditelja djece s teškoćama u razvoju, roditelji na pitanje koji je spol Vašeg djeteta s teškoćama u razvoju odgovorili sljedeće: 53,4% je muške djece s teškoćom u razvoju, a 46,6% djece ženskoga spola.

Slika 23. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Koji je spol Vašeg djeteta s teškoćama u razvoju?"

Roditelji su naveli i dob djeteta s teškoćama u razvoju. 15,5% djece je dobi od 0-3 godine, njih 22,4% dobi od 4-6 godina, 20,7% djece s teškoćama u razvoju je dobi od 7-10 godina, 22,4% dobi od 11-14 godina, 6,9% je dobi od 15-17 godina te 12,1% djece s teškoćama u razvoju je dobi od 18 i više godina.

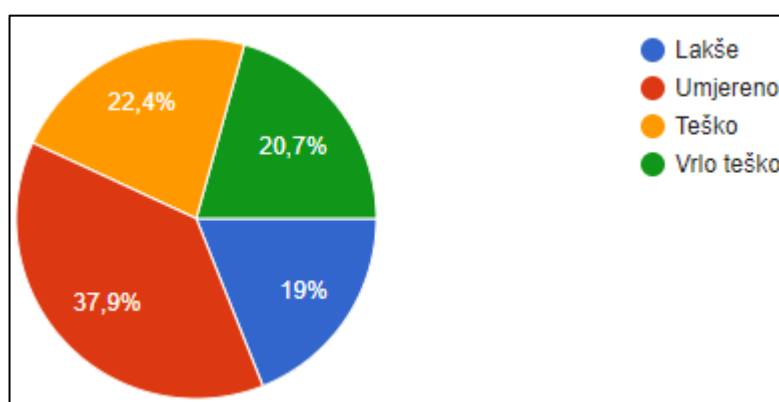
Slika 24. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Koja je dob Vašeg djeteta s teškoćama u razvoju?"

Vrste teškoća u razvoju djeteta koje su roditelji naveli su:

Tablica 1: Prikaz teškoća u razvoju djece te broj djece s određenom teškoćom

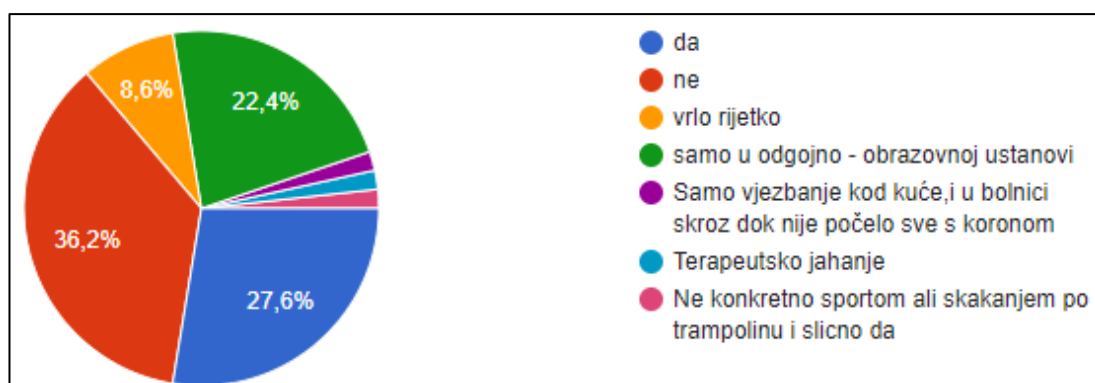
TEŠKOĆA U RAZVOJU	BROJ DJECE
Autistični poremećaj	10
Cerebralna paraliza	3
Cerebralna paraliza	1
Cistična fibroza	2
Down sindrom	5
Intelektualna oštećenja	5
Neurofibromatoza	1
Oštećenja lokomotornog sustava	14
Oštećenja sluha	3
Oštećenja vida	5
Pervazivni razvojni poremećaj	1
Retardacija psihomotornog sustava	2
Sindrom prstenastog kromosoma 18	1
Spina bifida	4
Višestruke smetnje	1

Od ukupnog broja ispitanih roditelja djece s teškoćama, 19% roditelja navodi kako je težina djetetovog oštećenja lakša, 37,9% roditelja navodi kako je ona umjerena. 22,4% roditelja navodi kako je težina oštećenja teška a njih 20,7% kako je ona vrlo teška.

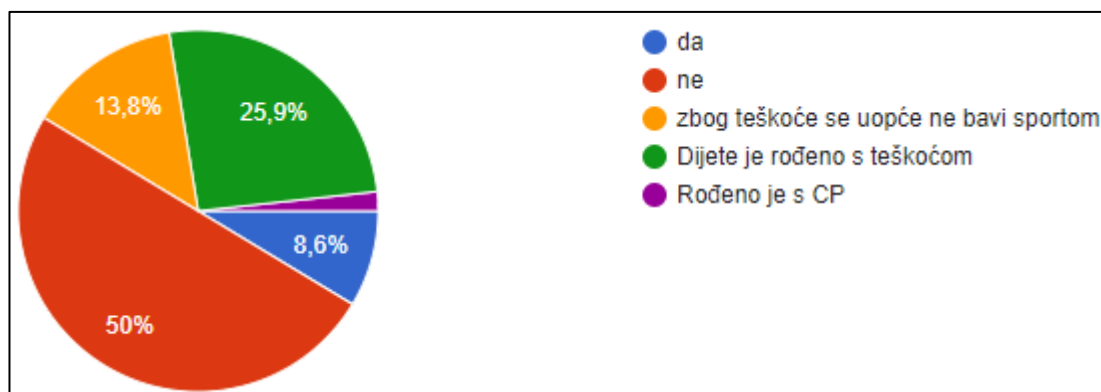
Slika 25. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Koja je težina oštećenja djeteta s teškoćom u razvoju?"

Od ukupnog broja ispitanih roditelja djece s teškoćama, 27,6% roditelja navodi kako se dijete s teškoćom bavi tjelesnim vježbanjem, dok se 36,2% djece ne bavi tjelesnim vježbanjem. 8,6% djece se vrlo rijetko bavi tjelesnim vježbanjem, a 22,4% isključivo u odgojno – obrazovnoj ustanovi. Po jedan roditelj navodi kako se dijete bavi vježbanjem samo kod kuće, jedno dijete se bavi terapijskim jahanjem, dok jedno dijete kao jedini konkretan oblik sporta koristi skakanje po trampolinu.

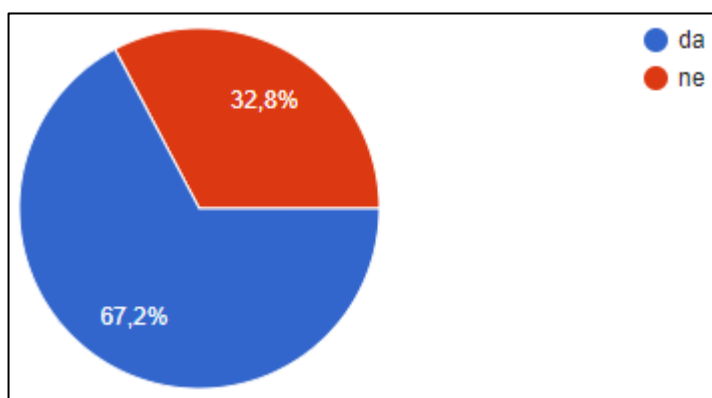
Slika 26. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Bavi li se Vaše dijete nekom sportskom ili rekreativnom aktivnošću?"

Da se dijete sportom bavilo i prije teškoće navodi 8,6% roditelja, dok 50% roditelja navodi kako se dijete nije bavilo sportom prije teškoće. 27,6% roditelja navodi kako je dijete rođeno s teškoćom te iz tog razloga se ne bavi sportom, dok 13,8% roditelja navodi kako se dijete zbog teškoće ne bavi sportskom aktivnošću.

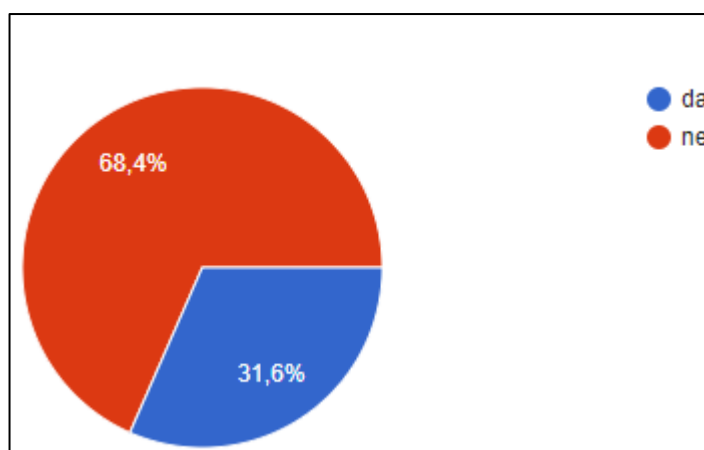
Slika 27. Grafički prikaz odgovora na pitanje je li se dijete sportom bavilo i prije teškoće

Da dijete s teškoćom u razvoju pohađa školu/vrtić s ostalim vršnjacima i pohađa redovno satove TZK-a navodi 67,2% roditelja, dok je 32,8% roditelja na ovo pitanje odgovorilo s 'ne'.

Slika 28. Grafički prikaz odgovora na pitanje pohađa li dijete školu/vrtić s ostalim vršnjacima i pohađa li redovno satove TZK-a?

Od ukupnog broja ispitanih roditelja djece s teškoćama, 31,6% roditelja navodi kako se dijete u slobodno vrijeme bavi još nekim, dodatnim aktivnostima. 68,4% roditelja navodi kako se dijete ne bavi dodatnim aktivnostima.

Slika 29. Grafički prikaz odgovora na pitanje bavi li se dijete u slobodno vrijeme još nekim aktivnostima?

Roditelji koji su na prethodno pitanje odgovorili potvrdno, navode aktivnosti kojima se dijete s teškoćama u razvoju bavi u slobodno vrijeme:

- Atletika

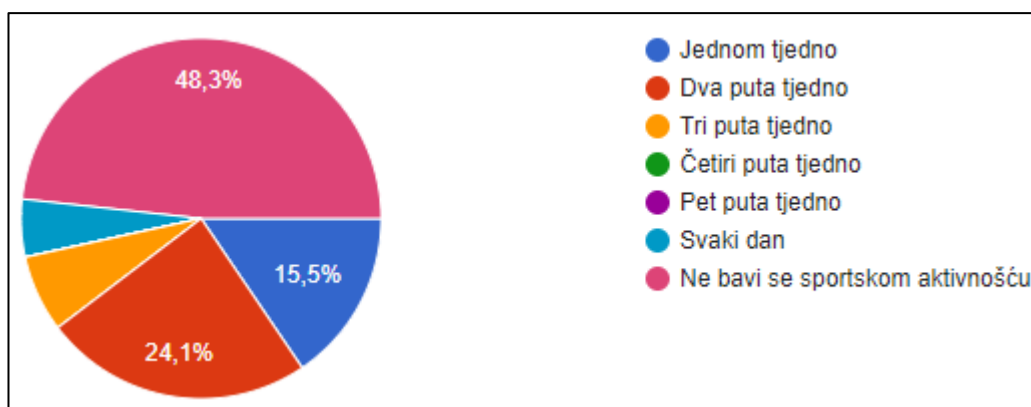
- Boćanje
- Plivanje
- Jahanje
- Nogomet
- Sviranje
- Zumba za djecu
- Odbojka
- Vožnja biciklom
- Škola stranih jezika

Na pitanje jesu li se roditelji prije upisa u neku sportsku aktivnost konzultirali s liječnikom, 50% roditelja odgovorilo je kako dijete ne pohađa sportsku aktivnost. 32,8% roditelja konzultiralo se s liječnikom, a 17,2% roditelja nije.

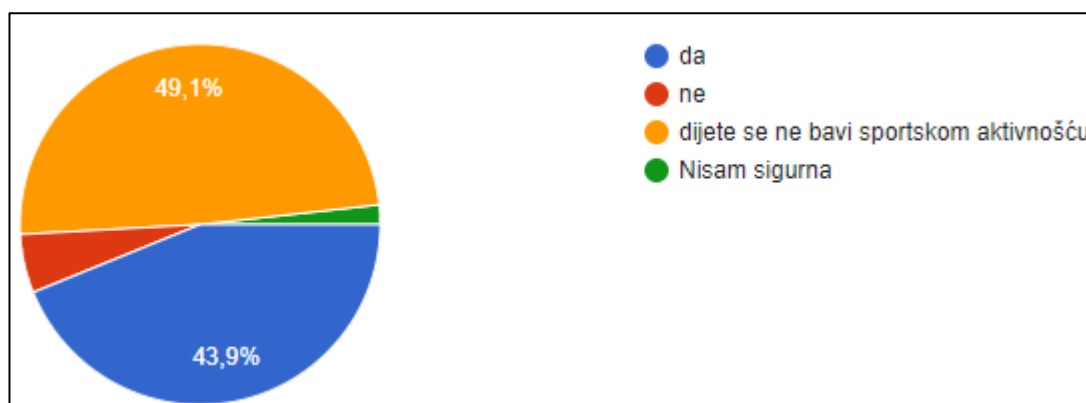
Slika 30. Grafički prikaz odgovora na pitanje jesu li se roditelji prije upisa djeteta u neku sportsku aktivnost konzultirali s liječnikom

Od ukupnog broja ispitanih roditelja djece s teškoćama, 15,5% roditelja navodi kako se dijete jednom tjedno bavi sportskom aktivnošću, 24,1% roditelja navodi kako se dijete dvaput tjedno bavi sportskom aktivnošću, 6,9% navodi kako je to tri puta tjedno, a 5,2% kako je to svaki dan. Nitko nije naveo kako se dijete bavi sportskom aktivnošću četiri ili pet puta tjedno. 48,3% roditelja navodi kako se dijete ne bavi sportskom aktivnošću.

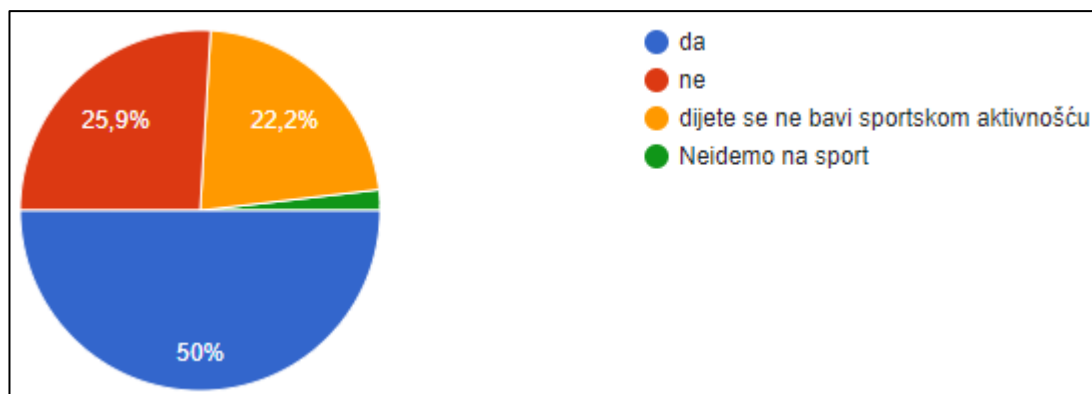
Slika 31. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Koliko se često dijete bavi sportskom aktivnošću?"

Od ukupnog broja ispitanih roditelja djece s teškoćama, 43,9% roditelja navodi kako su primijetili da dijete pokazuje napredak s obzirom na pohađanje sportske aktivnosti, 5,3% ne primjećuje da dijete pokazuje napredak, 1,9% nije sigurno. 49,1% roditelja odgovorilo je kako se dijete ne bavi sportskom aktivnošću.

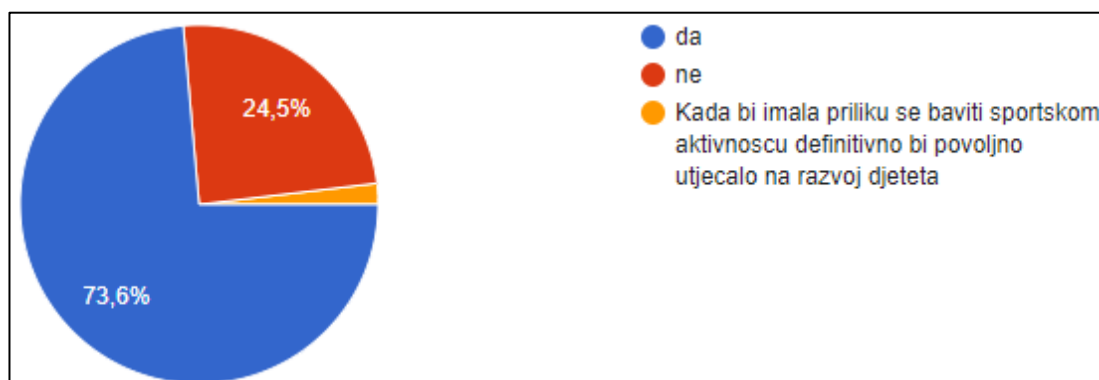
Slika 32. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Jeste li primijetili da dijete pokazuje napredak s obzirom na pohađanje sportske aktivnosti?"

Od ukupnog broja ispitanih roditelja djece s teškoćama, 50% roditelja smatra kako je dijete napredovalo u komunikaciji i ostalim socijalnim vještinama uz pomoć sportske aktivnosti, dok 25,9% ne smatra. 24,8% roditelja navodi kako se dijete ne bavi sportskom aktivnošću.

Slika 33. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Smatrate li da je dijete napredovalo u komunikaciji i ostalim socijalnim vještinama uz pomoć sportske aktivnosti?"

Da pohađanje sportskih aktivnosti povoljno utječe na razvoj djeteta s teškoćama smatra 75,5% roditelja, dok 24,5% nije istog mišljenja.

Slika 34. Grafički prikaz odgovora na pitanje: "Smatrate li da pohađanje sportskih aktivnosti povoljno utječe na razvoj djeteta s teškoćama?"

Roditelji koji su na prethodno pitanje odgovorili sa 'da', naveli su i razloge:

- Napredak u motoričkom razvoju potiče napredak i u drugim područjima.
- Dijete je pokretnije.
- Dijete uči funkcionirati u grupi.
- Poboľšavanje socijalizacije.
- Dijete usavršava rutinu odlaženja i pripremanja za treninge.

- Sport pomaže u slobodnijoj komunikaciji i razvoju samopouzdanja.
- Dijete ima priliku provoditi vrijeme s drugom djecom.
- Dijete uči poštivati pravila,
- Vježbanje poboljšava djetetovu ravnotežu, lokomotorni sustav.
- Sportske aktivnosti blagotvorno djeluju na mozak.
- Dijete kroz sport jača psihički i fizički.
- Dijete pohađanjem sporta dobiva osjećaj pripadnosti te nije izopćeno iz društva.
- Dijete je sretnije i zdravije.

8. RASPRAVA

Na UNESCO-voj Svjetskoj konferenciji o posebnim obrazovnim potrebama djece s teškoćama u razvoju održanoj 1994. u Salamanci, navedeno je kako je u prošlosti relativno malen broj djece s teškoćama u razvoju imao pristup obrazovanju. Danas je u svijetu velik broj odraslih osoba s teškoćama u razvoju kojima nedostaje osnovno obrazovanje.

Pretražujući pojmove *integracija, inkluzija, kompetencije, odgojitelji te djeca s teškoćama u razvoju*¹, uočeno je kako postoji vrlo mali udio istraživanja o odgojiteljskim kompetencijama te mišljenja o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. O samom nedostatku govore Ljubešić i Šimleša (2016) te upućuju da na taj način dolazi do jaza između inkluzivnog odgoja kakav proklamira zakonodavstvo i onoga kakav on zaista jest u praksi.

Prema EURYDICE –ovom izvješću iz 2018. godine, ukupan broj djece s teškoćama uključene u dječje vrtiće i druge pravne osobe koji provode programe predškolskog odgoja Republike Hrvatske na početku pedagoške godine 2012/2013. bio je 4.983 (3,52%). U sustav je bilo integrirano 4.015 djece, a u posebnim je skupinama bilo 579 djece. S obzirom na to da su rezultati ovoga izvješća stari čak osam godina, ne čudi činjenica koju su odgojiteljice iznijele u anketi, a koja se odnosi na susretanje s djecom s teškoćama u radu. Većinski odgovori odgojiteljica

¹ <https://hrcak.srce.hr/>

navode nas na to kako se svake godine broj djece s teškoćama u razvoju u odgojno – obrazovnim institucijama povećava.

Uvidom u Red predavanja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu za akademsku godinu 2019/2020, utvrđeno je kako ne postoji kolegij koji govori isključivo o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, o čemu svjedoče i odgovori ispitanih odgojiteljica. Prema istraživanju koje je među studentima Učiteljskog fakulteta provela Jelinek (2017), ukupno 70% (n=46) studenata slaže se s tvrdnjom da postojeći obrazovni sustav ne nudi dovoljno znanja za rad s djecom s teškoćama u razvoju, a 30% (n=46) studenata smatra da postojeći obrazovni sustav nudi dovoljno znanja za rad s djecom s teškoćama u razvoju. Unatoč tome što sam fakultet ne nudi konkretan kolegij o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, zabrinjavajuća je činjenica što je velik broj odgojiteljica naveo kako se samoinicijativno ne obrazuje za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Prema Jelinek (2017), kada se studente upitalo čitaju li dodatnu literaturu o navedenoj tematici, samo 28% (n=46) studenata izjasnilo se da je pročitalo dodatnu literaturu. Kroz grupne razgovore jedan dio studenata izjasnio se kako nema vremena čitati dodatnu literaturu zbog previše drugih obaveza uz fakultet i kako tih 28% studenata vjerojatno ulazi u seminarske teme. "Neki studenti izjasnili su se nemotiviranima za čitanje dodatne literature, dok se i dio studenata slaže s tim da trenutno ne čitaju dodatnu literaturu jer smatraju kako im ne treba, no kada će se naći u situaciji da u skupini imaju dijete s teškoćama u razvoju, više će se zainteresirati za taj problem." (Jelinek, 2017: 22).

U drugom dijelu anketnoga upitnika, odgojiteljice su vršile samoprocjenu vezanu za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju te analizu fakultetskog obrazovanja o istome.

Čak 43 odgojiteljice nisu se u potpunosti ili djelomično složile s tvrdnjom kako ih je prethodno obrazovanje pripremilo na provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Uzimajući u obzir njihove odgovore te činjenicu da se sve češće susreću s djecom s teškoćama u razvoju, postavlja se pitanje – tko bi za to trebao pripremiti odgojiteljice kada to ne radi fakultet? Nastavno na ovo anketno pitanje, zabrinjavajući su i daljnji odgovori odgojiteljica. Gotovo se sve odgojiteljice slažu s tvrdnjama kako je za vrijeme obrazovanja potrebno više pažnje usmjeriti na

provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, kako ih fakultet nije dovoljno pripremio za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju te kako je na fakultetu potrebno više teorijskog i praktičnog dijela koji govore o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

Ipak, mišljenja odgojiteljica o kompetentnosti za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju te o samom kreiranju tjelesnih aktivnosti podijeljena su. Njihovi odgovori variraju, te se tako dio odgojiteljica smatra kompetentnima i sposobnima za kreiranje aktivnosti, a dio se ne smatra kompetentnima. No ako razmislimo te se vratimo, možemo se pitati – gdje su stekle kompetencije za provođenje tog istog procesa ako im fakultet nije omogućio dovoljno znanja. Stavove o spremnosti i kompetentnosti odgojitelja o uključivanju djece s teškoćama u razvoju ispitala je i Skočić – Mihić (2011). U rezultatima istraživanja čiji je uzorak činilo 476 odgojitelja, zaposlenih u 28 javnih i privatnih vrtića na području Primorsko – goranske županije, vidljivo je kako se odgojitelji procjenjuju nedovoljno kompetentnima za rad s djecom s teškoćama u razvoju te kako nisu dovoljno informirani o obilježjima djece s teškoćama i načinima rada s njima (Skočić – Mihić, 2011).

U trećem dijelu anketnoga upitnika, odgojiteljice su vršile analizu vlastite pripreme za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Pri istraživanju provođenja i planiranja aktivnosti, odgojiteljice se podjednako koriste internetom i stručnom literaturom. Naravno, konzultiraju se i s kolegama, ali se oslanjaju i na svoje dotadašnje teorijsko znanje.

Uzevši u obzir rezultate anketnoga upitnika, možemo reći kako su ispitane odgojiteljice zadovoljne vlastitom pripremom procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju te načinom na koji motiviraju djecu s teškoćama u razvoju za tjelesne aktivnosti. Ipak, pronalaženje načina provedbe tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju im predstavlja problem u većoj mjeri, kao i prilagođavanje zamišljene pripreme djeci u vrtiću.

Četvrti se dio anketnoga upitnika odnosio na analizu i vrednovanje.

Odgovori ispitanih odgojiteljica govore nam kako smatraju da djelomično zadobiju pažnju djece s teškoćama u razvoju te ih motiviraju na tjelesno vježbanje te da dobro organiziraju proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Ipak, većini je odgojiteljica teško analizirati s rad s djecom s teškoćama u razvoju, pristup i metode koje koriste, kao i procijeniti u kojoj mjeri dobro provode tjelesno vježbanje s djecom s teškoćama u razvoju.

Podijeljena su mišljenja oko prisutnosti nelagode i straha prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju, a tome u prilog ide činjenica kako odgojiteljice misle da nemaju dovoljno znanja, razvijenih vještina i sposobnosti za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Rezultati stavova odgojiteljica ne podudaraju se s istraživanjem koje je provela Tomić (2018) o stavovima o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u predškolske ustanove, koje je obuhvaćalo uzorak od 333 odgojitelja. Naime Tomić (2018) navodi kako je gotovo trećina ispitanika istraživanja potvrdila kako posjeduje dovoljno znanja i vještina za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

U zadnjem pitanju, odgojiteljice su navele ono što smatraju kao prepreke prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Očekivano, najviše se odgovora odnosilo na prisutnost straha i nedovoljne količine znanja i educiranosti odgojitelja. Temeljem istraživanja koje je provela Simić (2019), ispitanici odgojitelji su kao rješenja za neke od prepreka naveli kako je potrebna veća uključenost stručnjaka u provođenju procesa vježbanja s djecom s teškoćama, kao i dodatna edukacija odgojitelja.

Prema istraživanju o kompetencijama odgojitelja u radu s djecom s posebnim potrebama, navodi se kako je realno da se pojedini odgojitelji ne osjećaju dovoljno kompetentnima raditi s djecom s posebnim potrebama zbog činjenice da tijekom studiranja neki nisu imali praktičnu nastavu s djecom s posebnim potrebama (Bobanović, 2019).

Iz svega navedenog, prva hipoteza istraživanja je potvrđena – postoje razlike među odgojiteljima u stavovima o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama te u samoprocjeni kompetentnosti odgojitelja za provođenje istoga.

Prema istraživanju o uključenosti djece s teškoćama u razvoju, djece s neurorizikom i drugim bolestima u predškolske ustanove, pokazalo se kako dječje vrtiće pohađa 55% ukupne populacije djece s teškoćama, a predškolu njih 17%. No kako se pored fizičke uključenosti treba osigurati i dodatna podrška prilikom uključivanja te tako osigurala ravnopravnost, ispunjavanje brojnih potencijala djece s teškoćama te njihovo aktivno uključivanje, potrebno je poduzeti i druge aktivnosti (Babić i sur. 2013). Od ukupnog broja ispitanih roditelja, više od polovice, njih 68,4% odgovorilo je kako njihova djeca pohađaju redovan odgojno – obrazovni program te ondje pohađaju sat TZK. Tome u prilog ide i odgovor gdje 27,6% roditelja navodi kako se dijete bavi sportskom aktivnošću, a njih 22,4% navodi kako dijete to čini u odgojno – obrazovnoj ustanovi.

Od ukupnog broja ispitanih roditelja, njih 43,9% navelo je kako su primijetili napredak kod djece zbog pohađanja tjelesnih aktivnosti, osobito u komunikaciji (njih 50%). Također, roditelji su mišljenja kako tjelesno vježbanje povoljno utječe na razvoj djeteta. Rezultati istraživanja podudaraju se s onima koje je provela Križan (2018), o utjecaju tjelesnog vježbanja na socioemocionalni razvoj djece s teškoćama u razvoju. Roditelji djece s teškoćama naveli su kako je, nakon pohađanja tjelesnih aktivnosti, osim fizičkog napretka, vidljiv napredak djece u socijalnom i emocionalnom razvoju te djece, posebice što se tiče socijalizacije s vršnjacima, sklapanja prijateljstva, većeg samopouzdanja, boljeg raspoloženja te stvaranja povjerenja u druge (Križan, 2018).

Uzevši u obzir odgovore roditelja koji navode kako se njihova djeca s teškoćama većinom ne bave sportom (36,2%) te kako se u slobodno vrijeme ne bavi sportskom ili rekreativnom aktivnošću, hipoteza kako velik broj roditelja potiče djecu s teškoćama u razvoju na sudjelovanje u tjelesnim aktivnostima zbog dobrobiti samih aktivnosti, djelomično je potvrđena.

9. ZAKLJUČAK

Kao i sva druga djeca, djeca s teškoćama u razvoju imaju potrebu za kretanjem i tjelesnom aktivnošću. Njihova teškoća nije ono što ih definira i što ih treba sprječavati u obavljanju tjelesnih aktivnosti. U odgojno – obrazovnoj ustanovi, odgajatelji su osobe koje su odgovorne za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju. Bitna stavka koju svaki odgojitelj treba imati na umu

prilikom rada s djetetom s teškoćama jest primjena individualiziranog pristupa, prilagodba programa te motivacija djeteta.

No, najveću ulogu prilikom rada i provođenja aktivnosti tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju jest dovoljna količina potrebnih informacija, edukacija odgojitelja te njihove kompetentnosti. Nažalost, kako je vidljivo iz provedenog istraživanja, fakultet ne omogućava budućim odgojiteljima dovoljno teorijskog i praktičnog znanja za budući rad s djecom s teškoćama u razvoju. Kao posljedica toga, odgojitelji nisu kompetentni za rad s djecom s teškoćama, razvijaju strah te nisu sposobni analizirati koliko dobro provode proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama. S druge pak strane, roditelji djece s teškoćama vjeruju i potvrđuju brojne dobrobiti sudjelovanja djece s teškoćama u razvoju u tjelesnim aktivnostima, no ipak – malen broj djece uključen je u dodatne sportske programe. Uzevši u obzir činjenicu kako se svake pedagoške godine broj djece s teškoćama u razvoju povećava, za dobro svih sudionika odgojno – obrazovnog procesa, potrebno je poraditi na temeljnoj, kao i na dodatnoj edukaciji odgojitelja za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

Zaključno, teškoća u razvoju nije prva stvar koju valja uočiti kod djeteta. Ona nije i ne smije biti njegova etiketa, nešto što ga određuje. Također, o teškoćama nije potrebno govoriti iz sažaljenja ili empatije. Potrebno je o teškoćama govoriti kako bi se obrazovalo i gradilo prihvaćanje za djecu koja žive s teškoćama. Teškoća nije izbor, ali prihvaćanje jest. Ona nije nemogućnost, nego samo drugačija mogućnost.

LITERATURA

1. Babić, Z., Dobrotić, I., Grgurić, J., Ljubešić, M., Pećnik, N., Pribela-Hodap, S. (2013). *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj*. Zagreb: Ured UNICEF-a u Republici Hrvatskoj.
2. Bielenberg, K. (2009). *Možemo više, možemo bolje!* Buševac: Ostvarenje d.o.o.
3. Bobanović, I. (2019). *Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s posebnim potrebama* (diplomski rad). Zadar: Sveučilište u Zadru.
4. Bouillet, D. (2010). *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Ciliga, D., Trošt Bobić, T. (2006). Kineziološke aktivnosti i sadržaji za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju te za osobe s invaliditetom. U: Findak, V. (ur.): *Zbornik radova „19. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske“*, 26 – 36. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
6. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe. NN 63/2008
7. Durstine, J.L., Painter, P., Franklin, B.A., Morgan, D., Pitetti, K.H., Roberts, S.O. (2000). Physical activity for the chronically ill and disabled. *Sports Medicine*, 30(3), 207–219
8. EURIDYCE (2018). *Special Education Needs Provision within Mainstream Education*. Dostupno na: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/special-education-needs-provision-within-mainstream-education-11_en Pristupljeno: 17.07.2020.
9. Findak, V. (1999). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
10. Findak, V., Metikoš, D., Mraković, M. (1992). *Kineziološki priručnik za učitelje*. Zagreb: Hrvatski pedagoško – književni zbor.
11. Hrnjica, S. (2001). *Program integracije djece sa smetnjama u razvoju u redovne grupe predškolskih ustanova u Crnoj Gori – inkluzivni model*. Dostupno na: http://www.seeeducoop.net/education_in/pdf/inklu_1-yug-mon-srb-t03.pdf Pristupljeno: 09.07.2020.
12. Iveković, I. (2014). Kineziolog kao voditelj sportsko-rekreativnih aktivnosti namijenjenih djeci s teškoćama u razvoju. U: Findak, V. (ur.): *Zbornik*

- radova“ 23. ljetna škola kineziologa republike Hrvatske“, 320 - 324. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
13. Jelinek, T. (2017). *Studentska samoprocjena kompetencija za rad s djecom s teškoćama u razvoju*, (završni rad) Čakovec: Učiteljski fakultet.
 14. Jensen, E. (2004). *Različiti mozgovi, različiti učenici. Kako doprijeti do onih do kojih se teško dopire*. Zagreb: Educa.
 15. Kiš-Glavaš, L. (2016). *Rehabilitacija putem pokreta*. Zagreb: Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet.
 16. Kobešćak, S. (2000). Što je inkluzija?. *Dijete, vrtić, obitelj*, 6 (21), 23-25. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/183411> Pristupljeno: 11.07.2020.
 17. Konkoli, M. (1999). *Primjena Rehabilitacije putem pokreta u radu s djecom s oštećenjima vida* (diplomski rad). Zagreb: Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet.
 18. Kostelnik, M.J., Onaga, E., Rhode, B., Whiren, A. (2002). *Djeca s posebnim potrebama*. Zagreb: Educa.
 19. Krampač – Grljušić, A., Marinić, I. (2007). *Posebno dijete*. Osijek: Grafika.
 20. Križan, L. (2018). *Utjecaj tjelesnog vježbanja na socioemocionalni razvoj djece s teškoćama u razvoju*, završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
 21. Lero, D.S. (2009). *Assessing Inclusion Quality in Early Learning and Child Care in Canada with the SpecialLink Child Care Inclusion Practices Profile and Principles Scale*. Dostupno na: <https://speciallinkcanada.org/about/pdf/SpecialLink%20Research%20Report%20on%20Inclusion%20Quality%20Rating%20Scale.pdf> Pristupljeno: 17.07.2020.
 22. Livazović, G., Alispahić, D., Terović, E. (2015). *Inkluzivni odgoj i obrazovanje u školi*. Osijek: Udruženje „Društvo ujedinjenih građanskih akcija“ Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/756708.INKLUZIVNI_ODGOJ_I_OBRAZOVANJE_DUGA_2015.pdf Pristupljeno: 08.07.2020.
 23. Ljubešić, M., Šimleša, S. (2016). Early Childhood Inclusion in Croatia. *Infants & Young Children*, 0 (0), 1-10.
 24. Miholić, D. (2012). Studenti s tjelesnim invaliditetom. U: Kiš – Glavaš, L. (ur.): *Opće smjernice, priručnik za nastavno, administrativno i stručno osoblje sveučilišta*, 195 – 232. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

25. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj*. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf> Pristupljeno: 10.07.2020.
26. Mišigoj-Duraković, M., Duraković, Z. (2014). Kineziološke aktivnosti i sadržaji za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju te za osobe s invaliditetom U: Findak, V. (ur.): *Zbornik radova " 23. ljetna škola kineziologa republike Hrvatske "*, 71 - 76. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
27. Murphy, N.A., Carbone, P.S. (2008). American Academy of Pediatrics Council on Children With Disabilities. Promoting the participation of children with disabilities in sports, recreation, and physical activities. *Pediatrics*. 2008;121(5):1057-1061. doi:10.1542/peds.2008-0566 Pristupljeno: 11.07.2020.
28. Prskalo I., Babin, J., Bilić-Prečić, A. (2014). Kineziološke aktivnosti i sadržaji za djecu, učenike i mladež s teškoćama u razvoju i ponašanju. U: Findak, V. (ur.): *Zbornik radova " 23. ljetna škola kineziologa republike Hrvatske "*, 38 – 46. Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
29. Prskalo, I., Babin, J. (2010). Individualizacija rada u području edukacije. U: Findak, V. (ur.): *Zbornik radova „19. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske“*, 22 - 35. Poreč: Hrvatski kineziološki savez.
30. Radetić – Paić, M. (2013). *Prilagodbe u radu s djecom s teškoćama u razvoju u odgojno – obrazovnim ustanovama*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
31. Sekušak – Galešev, S. (2012). Studenti s deficitom pažnje/hiperaktivnim poremećajem. U: Kiš – Glavaš, L. (ur.): *Opće smjernice, priručnik za nastavno, administrativno i stručno osoblje sveučilišta*, 267 – 306. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
32. Simić, A. (2019). *Oblici suradnje odgojitelja i roditelja djece s teškoćama u razvoju*, završni rad. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
33. Skočić-Mihić, S. (2011). *Spremnost odgajatelja i faktori podrške za uspješno uključivanje djece s teškoćama u rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, doktorski rad. Zagreb: Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet.
34. Stepanović, S. (2018.). *Inkluzija*. Beograd: Sumatra.

35. Tančak Majcenović, J. (2012). *Ples u rehabilitaciji putem pokreta*. (diplomski rad). Zagreb: Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet.
36. Thompson, J. (2016). *Vodič za rad s djecom i učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama*. Zagreb: Educa.
37. Tomić, A. (2018). *Stavovi o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u predškolske ustanove*, specijalistički rad. Zagreb: Edukacijsko – rehabilitacijski fakultet.
38. Trajkovski Višić, B., Podnar, H., Mraković, S. (2010). Individualizacija u području tjelesne i zdravstvene kulture u radu s učenicima s posebnim potrebama. U: Findak, V. (ur.): *Zbornik radova „19. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske“*), 395 – 399. Poreč: Hrvatski kineziološki savez.
39. UNESCO (1994). *The Salamanca Statement and Framework on Special Needs Education*. Paris: UNESCO. Dostupno na:
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427/PDF/098427engomulti> Pristupljeno: 17.7.2020.
40. UNICEF (1989). *Konvencija o pravima djeteta*. Dostupno na:
https://www.unicef.hr/wpcontent/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf Pristupljeno: 07.07.2020.
41. Vislie, L. (2003). *From Integration to Inclusion: Focusing global trends and changes in the western European societies*. Dostupno na:
<file:///C:/Users/Admin/Downloads/vislie2003.pdf> Pristupljeno: 17.07.2020.

PRILOG

Anketni upitnik

Vi ste:

- Odgojitelj/ odgojiteljica
- Roditelj djeteta s teškoćama u razvoju

Odgojitelji/odgojiteljice

1. Spol
 - Muški
 - Ženski
2. Koliko imate godina?
 - 18-25
 - 26-35
 - 36-45
 - 46-55
 - 55 i više
3. Koja je Vaša stručna sprema?
 - SSS
 - Prvostupnik
 - Magistar
4. Koliko imate godina radnog staža?
 - 0-1 godinu
 - 1-5 godina
 - 6-10 godina
 - 11-25 godina
 - Više od 25 godina
5. Koliko ste se puta u Vašem dosadašnjem radu susreli s djecom s teškoćama u razvoju?
 - Svake pedagoške godine
 - Vrlo rijetko
 - Sve češće
 - Nikada

6. Jeste li kroz Vaše formalno obrazovanje imali kolegij koji je govorio o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju?
 - Da
 - Ne
7. Jeste li se samoinicijativno obrazovali o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju?
 - Da
 - Ne

S obzirom na ponuđene tvrdnje, odaberite gdje biste sebe smjestili na skali.
1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - djelomično se ne slažem, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem, 4 - djelomično se slažem, 5 - u potpunosti se slažem

1. Prethodno me je obrazovanje pripremio na provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
2. Smatram se osobom koja je kompetentna za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
3. Znam kreirati tjelesne aktivnosti za djecu s teškoćama u razvoju.
4. Smatram kako je za vrijeme obrazovanja potrebno više pažnje usmjeriti na provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
5. Smatram kako me fakultet nije dovoljno pripremio za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju..
6. Smatram kako je na fakultetu potrebno više teorijskog i praktičnog dijela koji govore o provođenju procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

U svim pitanjima (osim prvoga) odaberite gdje biste sebe smjestili na skali.
1 - nimalo; 2 - malo; 3 - osrednje; 4 - u većoj mjeri; 5 - izrazito

1. Pri istraživanju provođenja tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju koristim se:
 - Internetom
 - Stručnom literaturom
 - Konzultiram se s kolegama
 - Oslanjam se na svoje dosadašnje teorijsko znanje
 - Ostalo... (navedite što)

2. Zadovoljan/na sam s vlastitom pripremom procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
3. Zadovoljan/na sam kako motiviram djecu s teškoćama u razvoju za tjelesne aktivnosti.
4. Koliki mi problem predstavlja pronalaženje načina provedbe tjelesne aktivnosti s djecom s teškoćama u razvoju?
5. Koliki mi je problem prilagoditi zamišljenu pripremu djeci u vrtiću?

Obzirom na ponuđene tvrdnje, odaberite gdje biste sebe smjestili na skali.
 1 - ne slažem se; 2 - uglavnom se ne slažem; 3 - niti se slažem niti se ne slažem; 4 - uglavnom se slažem; 5 - u potpunosti se slažem

1. Smatram da zadobijem pažnju djece s teškoćama u razvoju i motiviram ih na tjelesno vježbanje.
2. Smatram da dobro organiziram proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
3. Teško mi je analizirati svoj rad s djecom s teškoćama u razvoju, pristup i metode koje koristim.
4. Teško mi je procijeniti u kojoj mjeri dobro provodim tjelesno vježbanje s djecom s teškoćama u razvoju.
5. Provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju stvara mi nelagodu.
6. Smatram da nemam dovoljno znanja, razvijenih vještina i sposobnosti za provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju
7. Bojim se provoditi proces tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
8. Ne osjećam se ugodno prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.
9. Molim Vas da navedete što smatrate preprekama prilikom provođenja procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju.

Roditelji djeteta s teškoćama u razvoju

1. Spol
 - Muški
 - Ženski

2. Koliko imate godina?
 - 18-25
 - 26-35
 - 36-45
 - 46-55
 - 55 i više
3. Završena stručna sprema
 - Završena osnovna škola
 - SSS
 - Prvostupnik
 - Magistar
 - Drugo (navesti što)
4. Koliko imate djece?
 - Jedno
 - Dvoje
 - Troje
 - Četvero
 - Pet ili više
5. Jeste li i Vi sami osoba s teškoćama u razvoju?
 - Da
 - Ne
6. Tko su skrbnici Vašeg djeteta s teškoćama u razvoju?
 - Oba roditelja
 - Samo majka
 - Samo otac
 - Posvojitelji
7. Radni odnos skrbnika djeteta s teškoćama u razvoju?
 - Oba skrbnika su zaposlena
 - Jedan skrbnik je zaposlen
 - Oba skrbnika su nezaposlena
8. Spol djeteta s teškoćama u razvoju
 - Muški
 - Ženski

9. Dob djeteta s teškoćama u razvoju

- 0-3
- 4-6
- 7-10
- 11-14
- 15-17
- 18 i više godina

10. Vrsta teškoće u razvoju

- Down sindrom
- Autistični poremećaj
- Intelektualna oštećenja
- Oštećenje lokomotornog sustava
- Oštećenje sluha
- Oštećenje vida
- Pervazivni poremećaj
- Retardacija psihomotornog sustava
- Ostalno (navesti što)

11. Težina oštećenja

- Lakše
- Umjereno
- Teško
- Vrlo teško

12. Bavi li se Vaše dijete nekom sportskom ili rekreativnom aktivnošću?

- Da
- Ne
- Vrlo rijetko
- Samo u odgojno – obrazovnoj ustanovi

13. Je li se dijete sportom bavilo i prije teškoće?

- Da
- Ne
- Zbog teškoće se uopće ne bavi sportom
- Dijete je rođeno s teškoćom

14. Pohađa li dijete školu/vrtić s ostalim vršnjacima i pohađa li redovno satove TZK-a?

- Da
 - Ne
15. Bavi li se dijete u slobodno vrijeme još nekim aktivnostima?
- Da
 - Ne
16. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje 'da', molim Vas da navedete koje su to aktivnosti.
17. Jeste li se prije upisa u neku sportsku aktivnost konzultirali s liječnikom?
- Da
 - Ne
 - Dijete ne pohađa sportsku aktivnost
18. Koliko se često dijete bavi sportskom aktivnošću?
- Jednom tjedno
 - Dva puta tjedno
 - Tri puta tjedno
 - Četiri puta tjedno
 - Pet puta tjedno
 - Svaki dan
 - Ne bavi se sportskom aktivnošću
19. Jeste li primijetili da dijete pokazuje napredak s obzirom na pohađanje sportske aktivnosti?
- Da
 - Ne
 - Dijete se ne bavi sportskom aktivnošću
20. Smatrate li da je dijete napredovalo u komunikaciji i ostalim socijalnim vještinama uz pomoć sportske aktivnosti?
- Da
 - Ne
 - Dijete se ne bavi sportskom aktivnošću
21. Smatrate li da pohađanje sportskih aktivnosti povoljno utječe na razvoj djeteta s teškoćama?
- Da
 - Ne

22. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje 'da', molim Vas da napišete zašto.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Paula Josipović, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada po naslovom „Provođenje procesa tjelesnog vježbanja s djecom s teškoćama u razvoju“. Izjavljujem da sam ovaj diplomski rad izradila potpuno samostalno uz korištenu literaturu i uz pomoć mentora.

Potpis: _____

Paula Josipović